

DEN SMARTE FJELLBYGDA TRØYM?

Hei!

Åste Kristine Ullring Holtan
Arealplanlegger i Hemsedal kommune
Aaste.kristine.holtan@hemsedal.kommune.no

Arkitekt og urbanist med spesialisering i ekstreme miljø

Materialet har blitt utarbeidet av designbyrået Travers og arkitektbyrået Etyde.

HEMSEDAL

SCANDINAVIAN ALPS

Avstand Oslo (220 km)
Avstand Bergen (279 km)

Arealbruk

Areal dekket av veier
2022

2,21 km²

Areal dekket av bygninger
2022

0,96 km²

Kilde
Arealbruk og arealressurser, Statistisk sentralbyrå

Illustrerte Kart - Reintzmap

Dagens Hemsedal

2 645 innbyggere (SSB, 4. kvartal 2022)

2 294 fritidsboliger (SSB, 2021)

16 personer vekst siste kvartal (SSB, 2021)

18 personer nettoflytting (SSB, 2022)

58% bor i tettsted (SSB, 2021)

Forventet befolkning i 2030: **2 989**

Forventet befolkning i 2050: **3 364**

Hemsedal har en unik situasjon.
Nye livsstils-tilflyttere kommer primært fra
utlandet og Oslo, er mellom 25-39 år,
omtrent 50/50 menn og kvinner.

Opp til 25.000
besøkende om
dagen

Globale trender i miniatyr,
stor investeringsvilje og ønske
om det urbane på fjellet

Hemsedal er en kommune i vekst med stor investeringsenergi spesielt rundt skisenteret og innenfor hyttebygging.

I bygdesenteret Trøym har det derimot ikke vært bygd et nybygg på over 10 år.

Noen av våre utfordringer er 200 års flom, men også usikker veistruktur og trafikkkløsninger i forhold til overordnet plan. Alt i alt mangler sentrumet et tyngdepunkt og en strategi.

En har i en tiårsperiode arbeidet med å prøve å finne løsninger på disse komplekse utfordringene uten å lykkes.

Gjeldende planer synes ikke å være gjennomførbare uten enorme investeringer og store miljømessige inngrep. Regulerte områder, og mulige avbøtende tiltak reiser mange og kompliserte spørsmål, både planfaglig, arkitektonisk, estetisk, miljø- og gjennomføringsmessig (investering og drift).

Utfordringer

Mye trafikk i sentrum

Skal du på fjellet? Reis i kveld for å unngå kø

Store deler av landet starter vinterferien i dag. Vegtrafikksentralen anbefaler folk som ikke allerede har kommet seg avgårde om å vente til i kveld.

Liknå 12.14 i morgende ettermiddag at det blir en stor trafikkpropp som kan bli enda større hvis det blir en trafikkpropp i kveld. Vegtrafikksentralen anbefaler folk som ikke allerede har kommet seg avgårde om å vente til i kveld.

Liknå 12.14 i morgende ettermiddag at det blir en stor trafikkpropp som kan bli enda større hvis det blir en trafikkpropp i kveld. Vegtrafikksentralen anbefaler folk som ikke allerede har kommet seg avgårde om å vente til i kveld.

Det er uheldig at bygda mistar Øya Camping. Men det er ikkje ei lovpålagt oppgåve for kommunen å sørge for campingplassar, seier irtdlarar Pål Rerby (Sp). Foto: Tor Folgerø

- Viss flaumen kjem, er det ikkje trygt å sove i ei vogn på Øya

Flomfare

200-årsflom

- Flomutsatte bygninger
- Bygninger med fare for vann i kjelleren
- Oversvømt areal
- Oversvømt vei
- Løsning med flomkanal?

Om flom

- 200-års flom betyr en flomhendelse med et gjentakelsesintervall på 200 år.
- Flom er et naturfenomen som i bidrar til å fylle vannmagasiner og gi fruktbar jord.
- Vegetasjon bremser flom.
- Harde flater og murer øker vannets hastighet.
- Flere steder jobber man aktivt med tiltak som sikrer bygninger mot flomvann, fremfor å bygge infrastruktur og beskyttelse i elva.
- Flom- og skredsikring av eksisterende bebyggelse i Norge vil koste 50-120 milliarder med dagens standarder for tiltak.

Utfordringer

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

Håvard Børresen ville helst busetje seg i heimkommunen Hemsedal, der han i dag har to jobbar. Men på grunn av prisnivået enda han opp med leilegheit i nabokommunen Gol. Foto: Anna Huseby

- Eg ønskte egentleg å busetje meg i Hemsedal, men eg hadde ikkje noko anna val enn å flytte ut

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

Hemsedølar reagerer på at det er berre dei sterkaste næringsinteressene som får plass i ressursgruppa for den nye sentrumsplanen. Kva meiner butikkeigarane og kafedrivarane? Og kva meiner ungdom, eldre og andre som brukar sentrumsgata i Trøym? Foto: Rebekka Johannessen Litland

Sentrumsplan: Reagerer på at «guteklubben Grei» tek plassane rundt bordet

Stort press på bustadmarknaden – her har ordføraren leigd i 17 år

Det er ikkje nok bustader for alle som vil ha i distrikta. I Hemsedal er ordføraren framleis leigetakar etter 17 år.

Ordfører Pål Rørby (Sp) i Hemsedal har leigd i Lio i 17 år. No drøymmer han og familien om å kjøpe sin eigen bustad.
FOTO: VILDE JAGLAND / NRK

Vilde Jagland
Journalist

Caroline Utti
Journalist

Vi rapporterer frå Hallingdal

Publisert 22. nov. 2021 kl. 12:11
Oppdatert 22. nov. 2021 kl. 13:29

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

Med seks mot ei stemme tårar fagutvalet at kommunestyret godkjenner 35 nye hytter i dette området ved Kjelhova, øvst i Holdeskaret i Hemsedal, nær villreinområdet i Nordfjella. Foto: Privat

Seier ja til omstridd hytteplan her: – Området burde aldri blitt opna for hyttebygging

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

Dette er eit illustrasjonsbilete. Hytteeigaren drog grunneigaren for retten – men fekk ikkje fullt medhald. Foto: Elias Dahlen

Hytteeigar får gjerde mot beitedyr. Men ikkje så mykje som han ville

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

Sauebonde Trine Ermesja Söderblom måtte bruke sundagen på å plukke opp driten frå folk som har campa – dei forlét både campingtoiletet og posane med drit. Foto: Privat

Friluftsfolket drog frå skit og avføring - sauebonden måtte rydde opp

Hallingdølen Nyheiter Sport Meiningar Kultur Bli abonnent

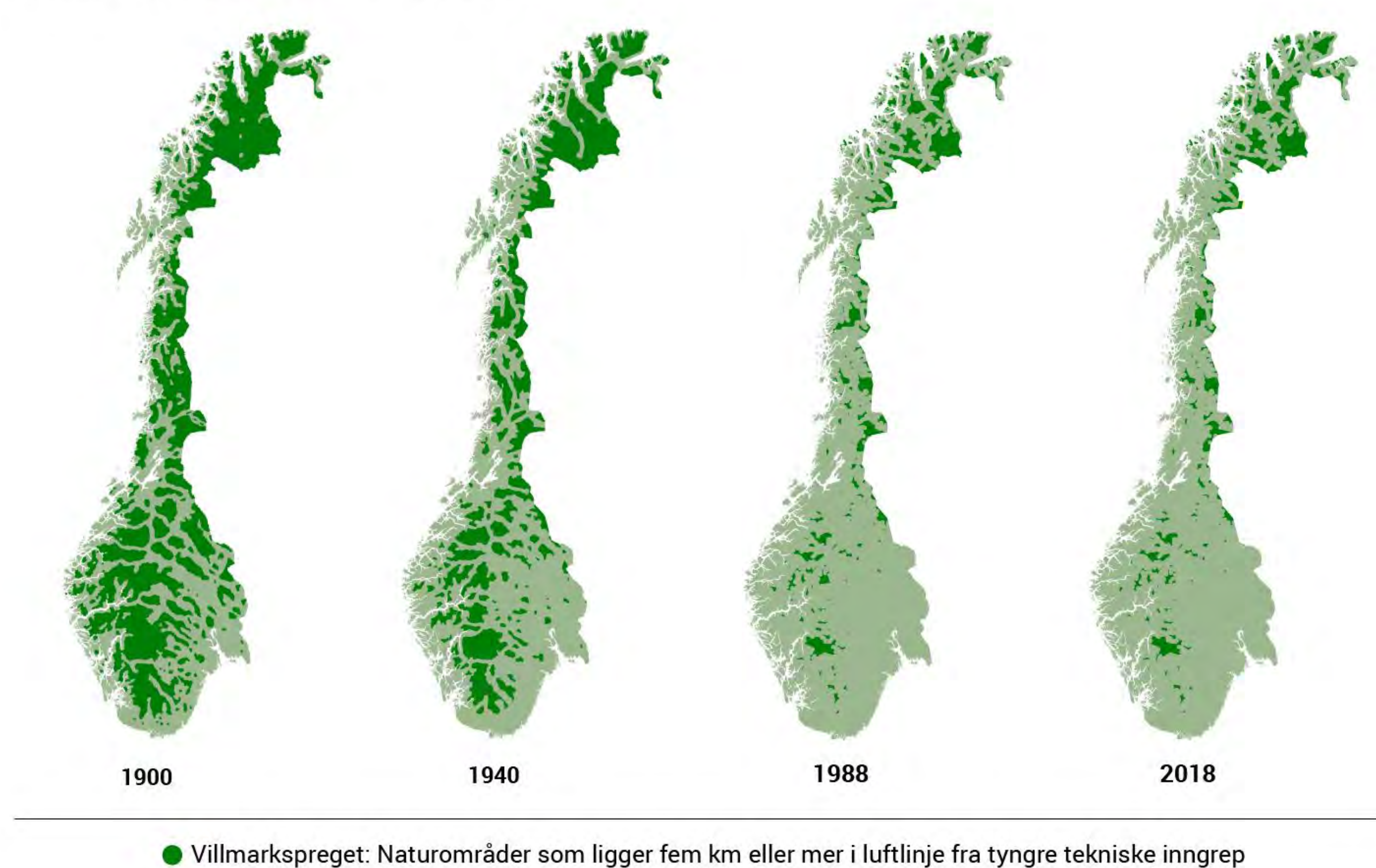

Asplan Viak er engasjert til å utarbeide detaljreguleringsplanar for eit hyttefelt på Hovdahøgda. Her ønskjer grunneigarane å utvikle eit hyttefelt som tek omsyn til landskapet og naturverdiene. Foto: Asplan Viak

Natur eller utbygging: Kontroversar rundt nok ein hytteplan

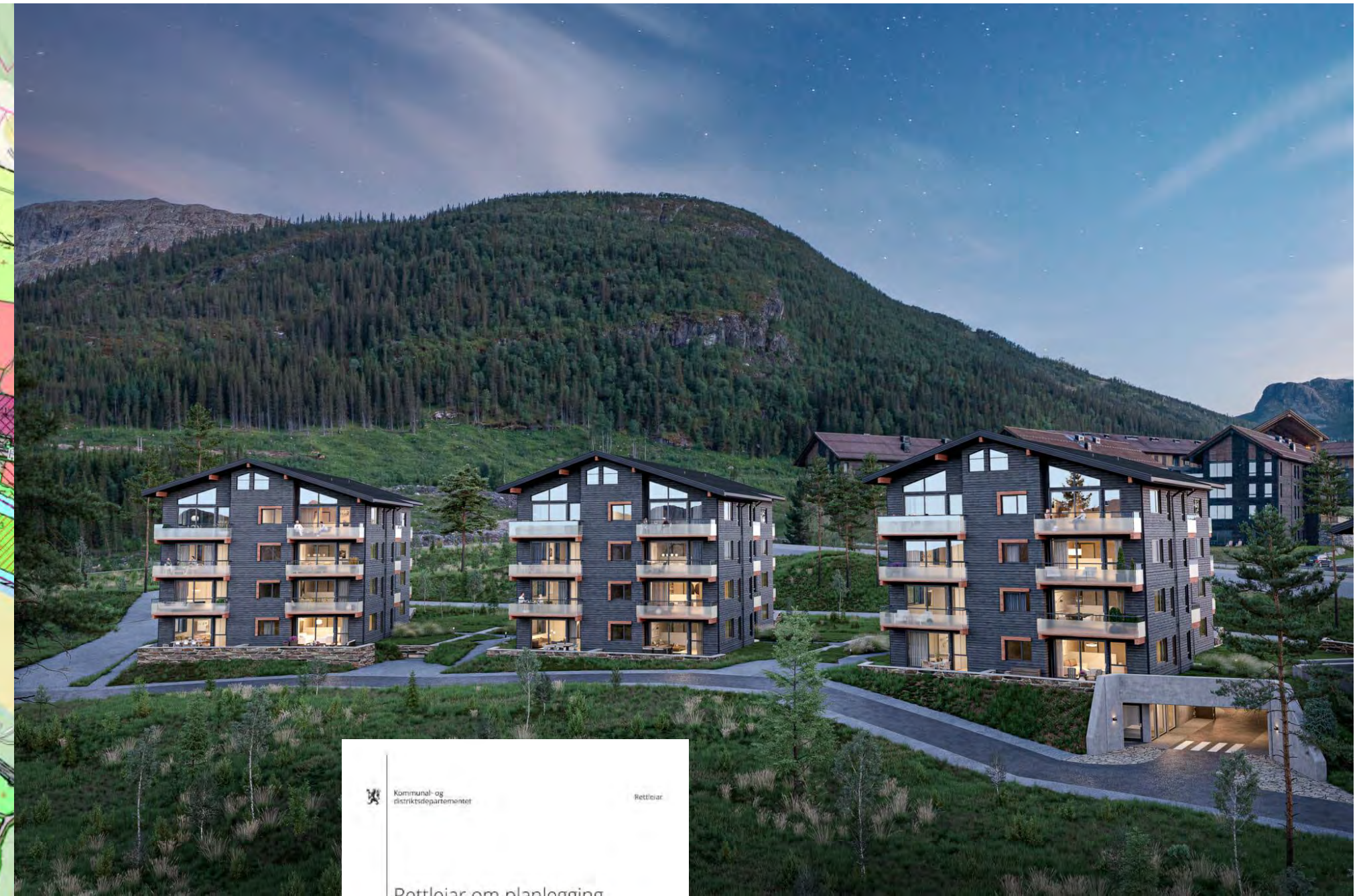
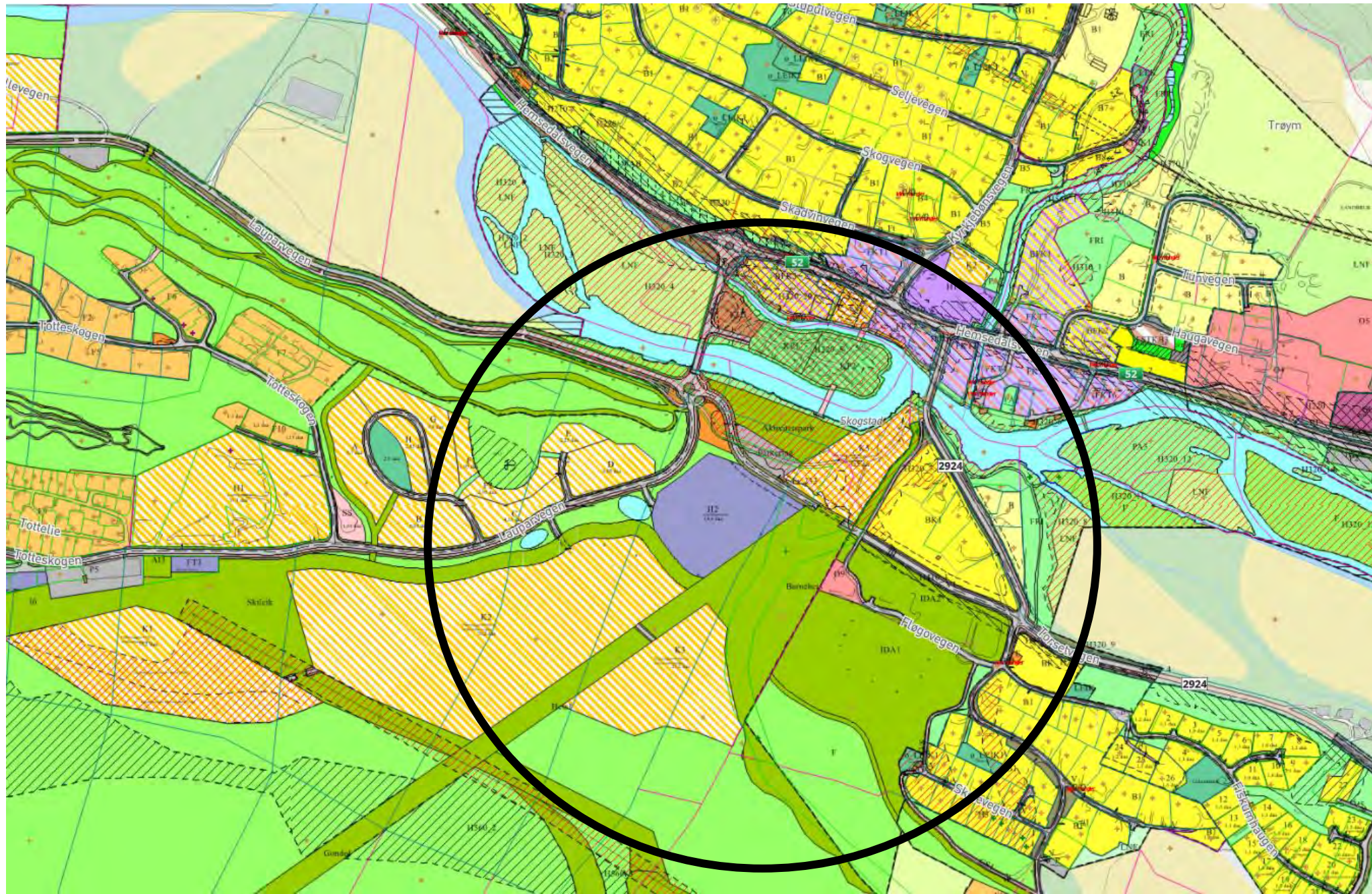
Villmarkspreget forsvinner– fortette, i stedet for å ta hull på nye areal

Villmarkspregede områder i Norge

Eksempel på fritidsboligutviklingen i Hemsedal

Vister Hemsedal, i Totteskogen

I fremtiden kommer det til å bygges:

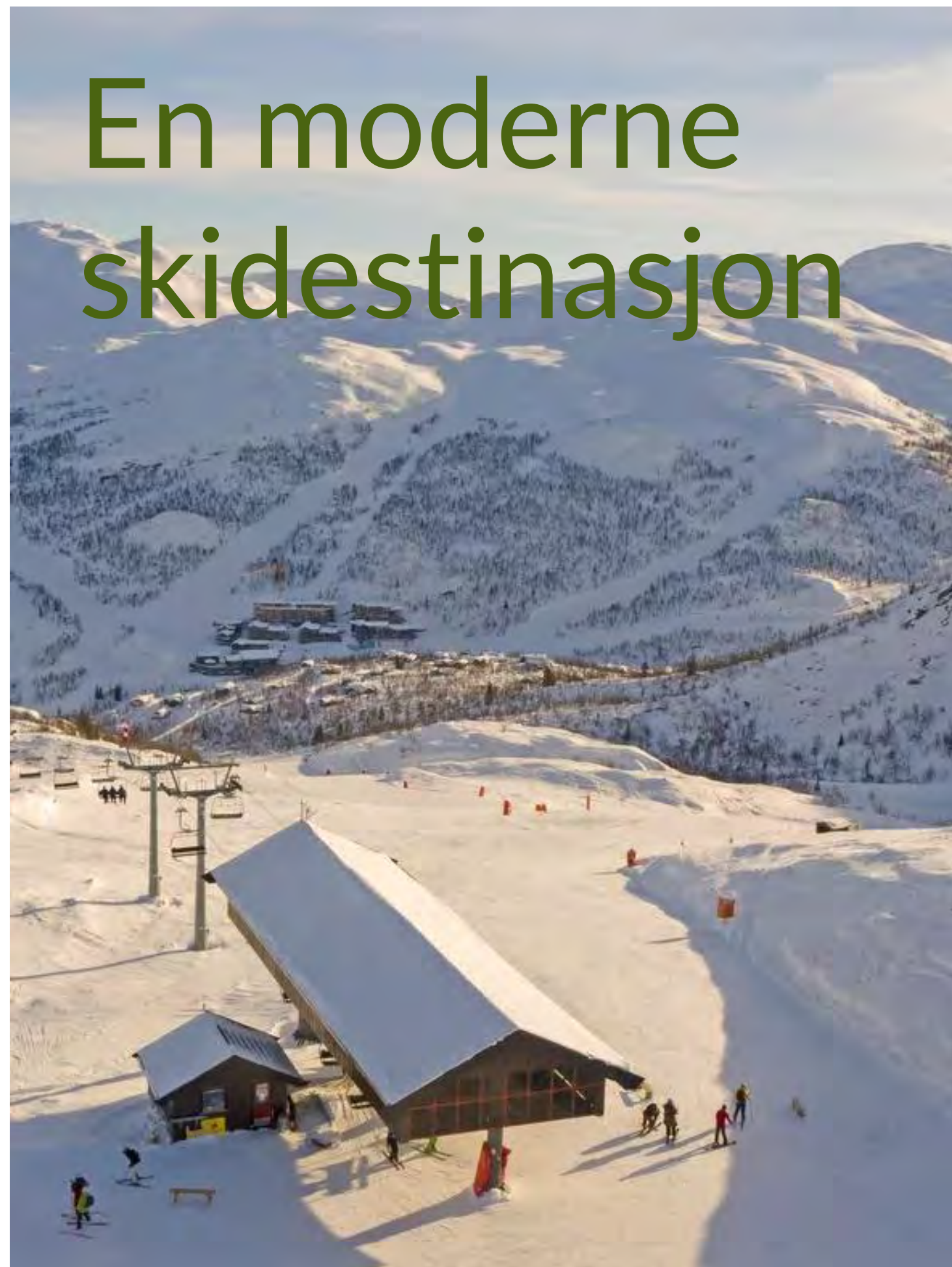
Tettere
Høyere
Mer urbant
Flere leiligheter – mindre palass
Mindre areal per person
Flere fellesareal

Det oppstår nye kvaliteter vi ikke har hatt i hytteområdene før - urbane kvaliteter. Blir vi til fjellby?

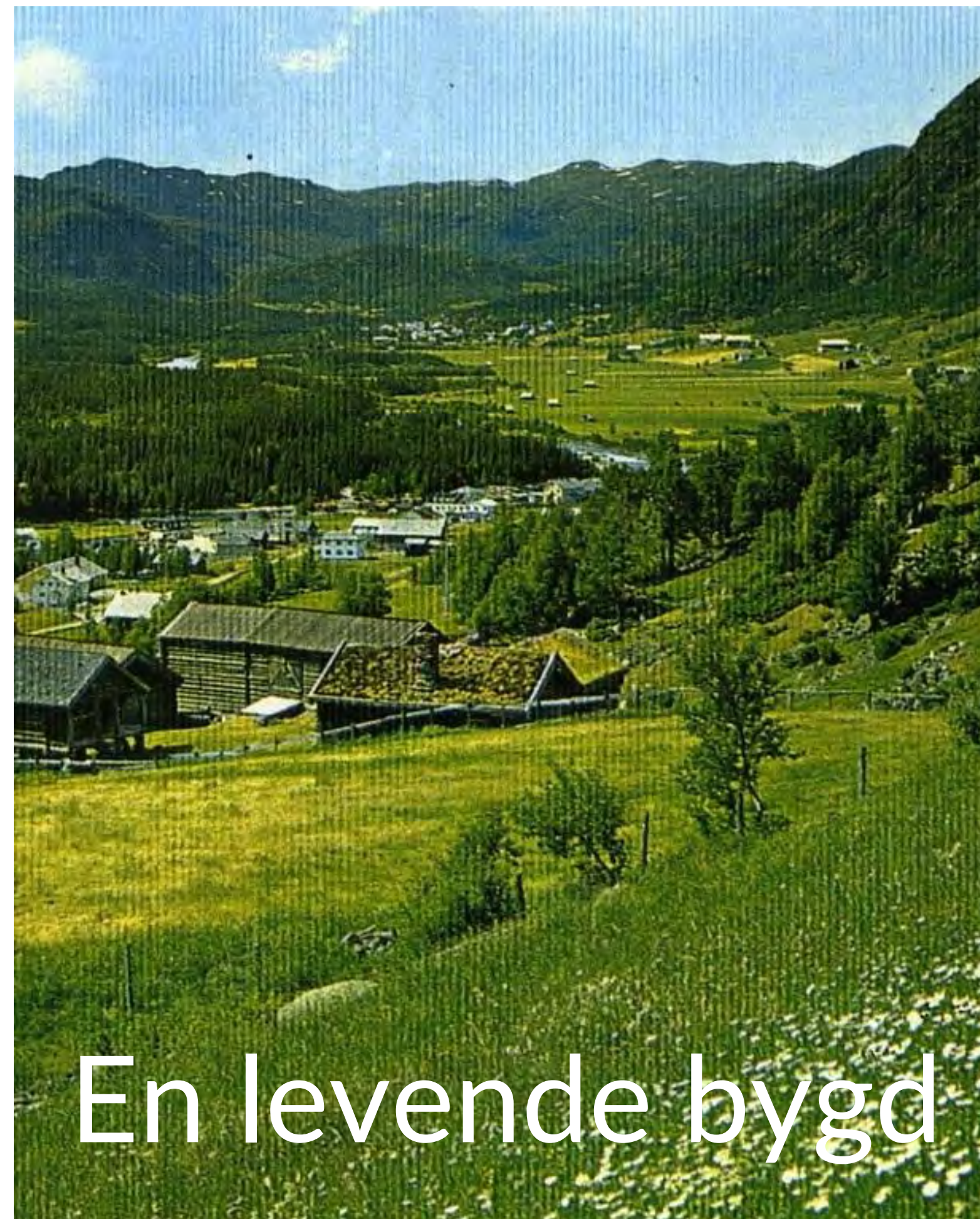
Hemsedal har per i dag ingen strategi for hvordan sentrum skal utvikles, og hvilke interesser/forhold som må ivaretas i sentrumsutviklingen.

En moderne skidestinasjon

En levende bygd

En smart fjellbygd ?

Moderne fjell-livsstil

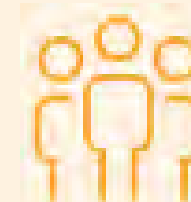
+

Levende bygd

+

Smartby-prinsipper

«Smarte byer og lokalsamfunn setter innbyggerne i sentrum, og tar i bruk ny teknologi, innovative metoder, samarbeid og samskaping for å bli mer bærekraftige, attraktive, produktive og tilpasningsdyktige» - DOGA

1. Sett innbyggerne i sentrum

2. Tenk helhetlig

3. Prioriter klima og miljø

4. Vektlegg inkludering og samskaping

5. Sats på neste generasjon næringsliv

6. Del og ta i bruk åpne data

7. Sats på kompetansutvikling, omstilling og innovasjon

8. Begynn lokalt, men tenk globalt

Vi må tenke nytt!

En ønsker å skape et bærekraftig og «bilfritt» sentrum i Trøym, med attraktivt sentrumsmiljø med hyggelige møteplasser. En ønsker å smelte sammen sentrum og Holdebakken (ski-senteret) og tilrettelegge for handel.

Gjennom en smartby-tankegang, tar en i bruk grønn mobilitet og framtidsrettet bolig – og næringsplanlegging, og **braker elvens- og fjellets potensiale**, som del i en fortettingsstrategi for å skape en fjelldestinasjon med urbane kvaliteter.

Bro problemer, flom og trafikk spenner bein for stedsutvikling i sentrum, og det må nye tanker til for å finne ut av hva sentrum er og hva sentrum skal være i fremtiden.

Dette setter i gang en prosess for sentrumsutvikling som går mye dypere og handler om mye mer en trafikk og flom.

1. GNIST
2. Oppstart av Smart Fjellbygd
3. Medvirkningsprosess og arkitekturskisse for sentrum, av Travers og Etyde
4. Parkeringsanalyse

Nye metoder for stedsutvikling

Bylivskonferansen 2022

Fremtidens smartfjellbygd

Fra digitalarkiv

Her er Norges mest lovende unge designere og arkitekter

Fiskeslo som emballasje. Mer industri i byen. Flere elever som velger videregående utdanning. Sju prosjekter utført av unge designere og arkitekter.

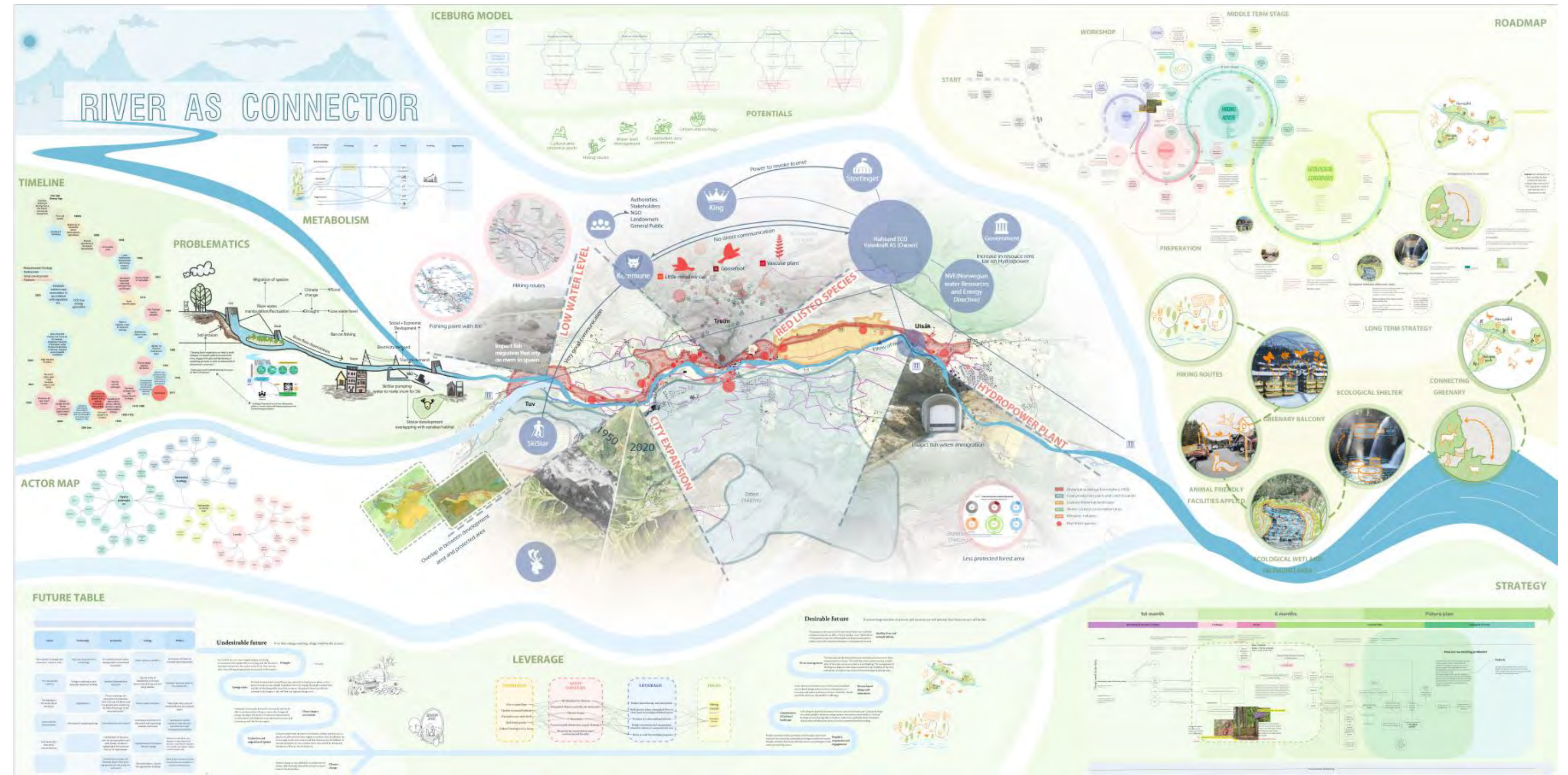
Nyk

DOG **A** **MERKET**
Nykommer

Dato: 11. mars 2021

AHO

① Innsikt og medvirkning

② Forslag til stedsutvikling

Bylivskonferansen 2022

Ut på gata

Fremtidens smartfjellbygd

Bylivskonferansen 2022

Digitalt
innspillsverktøy

Fremtidens smartfjellbygd

Workshops

Bylivskonferansen 2022

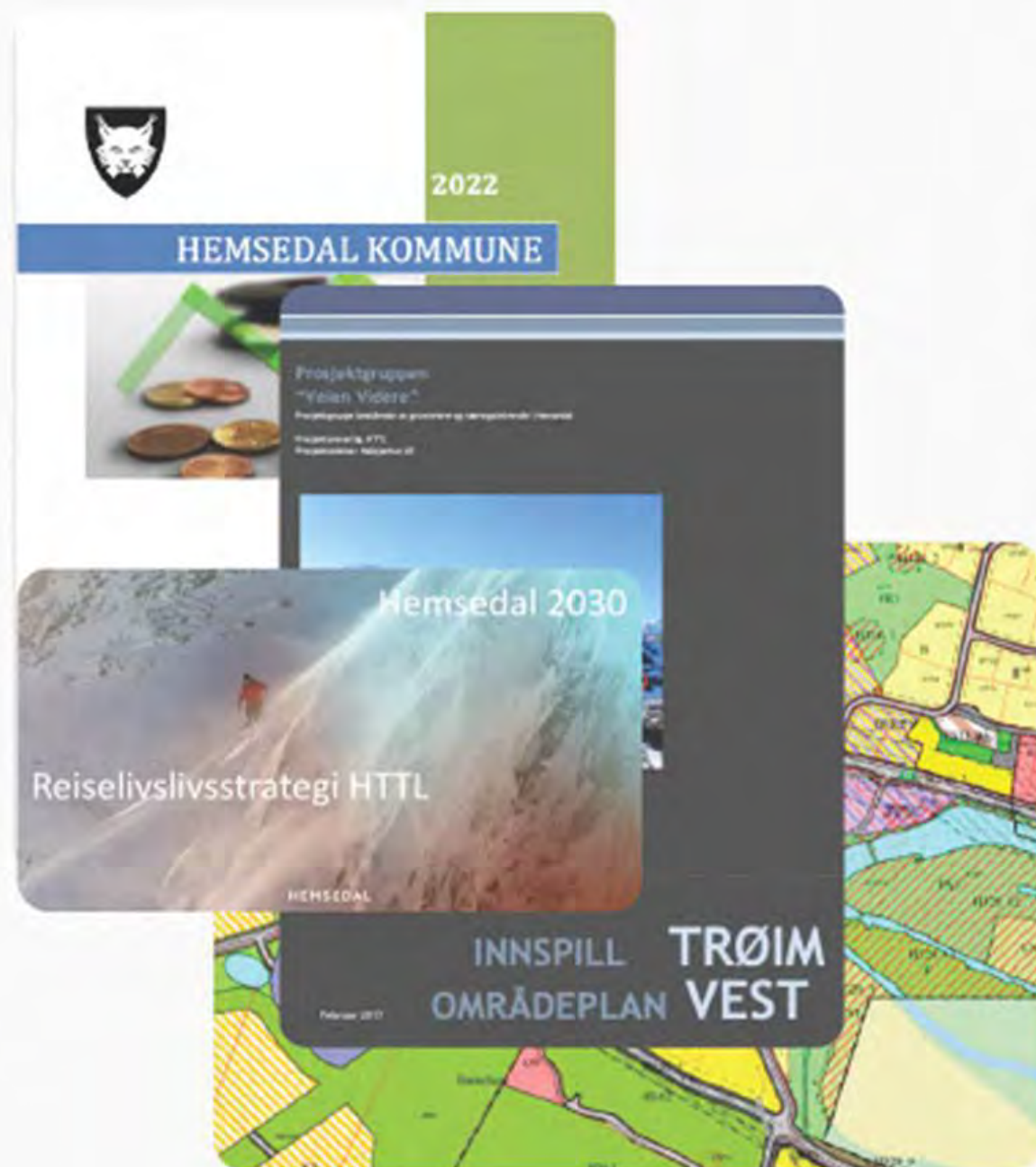
Fremtidens smartfjellbygd

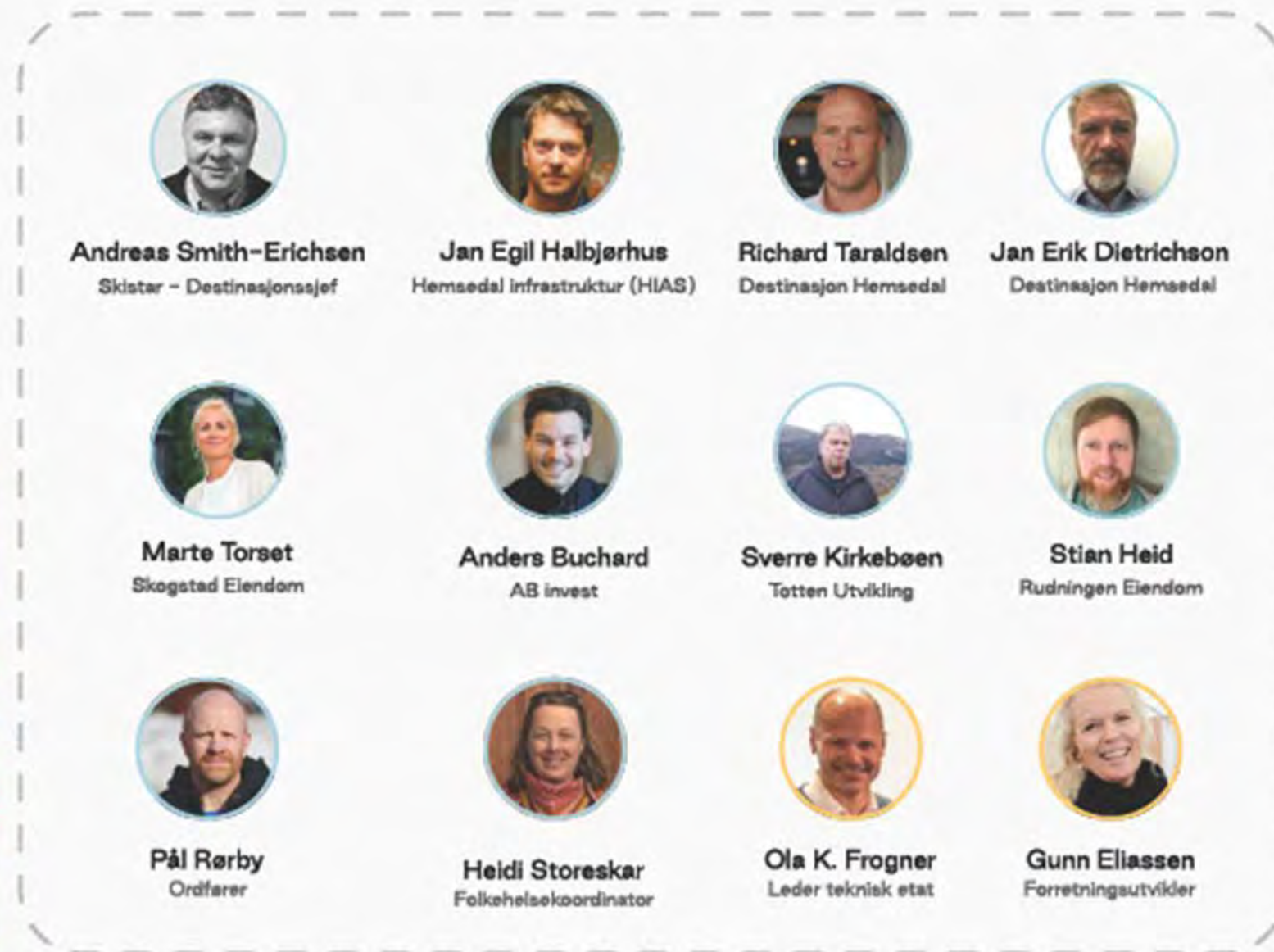
Skolebesøk

Bylivskonferansen 2022

Fremtidens smartfjellbygd

Bylivskonferansen 2022

Fremtidens smartfjellbygd

Ressursgruppe næring:

1. Skistar v / Andreas Smith Erichsen
2. HIAS v/ Jan Egil Halbjørhus
3. Totten Utvikling v/ Sverre Kirkebøen
4. HTTL v/ Jan Erik Dietrichson
5. Skogstad Hotell v/Marte Thorset
6. AB Invest V/ Anders Buchardt
7. Folkets stemme (Samfunn) – Folkehelsekoordinator v/Heidi Storeskar

Ordfører har møte og talerett, og tar del i ressursgruppa som kommunestyret sin forlengte arm.

Deltagere med møterett: Richard Taraldsen, Hemsedal Turisttrafikklag Stian Heid, Bruhaug Camping

Ressursgruppe samfunn:

1. Elveeierlaget v/Tor Grøthe
2. HemFri (Hemsedal fritidsboligforening) v/Finn Solbakken
3. Rådet for nedsatt funksjonsfriskhet v/Anne Grethe Fremgaard
4. HIL (Hemsedal Idrettslag) v/Hege Jacobsen
5. Hemsedal Bondelag v/Torjus Lien
6. Eldrerådet v/Ernst Tore Eggen

①

Sosialt liv og hverdag

Hvordan er livet og hverdagen i Hemsedal og Trøym?

Stedsidentitet

Behov

Utfordringer

Nøkkelfunn

Innbyggergrupper

Unge hemsedøler

De unge hemsedølene har uttrykt seg gjennom arbeidsverksteder på 6. og 10. trinn ved HBU. Vi har også intervjuet ungdomsrådet.

Eldre hemsedøler

Hemsedøler i pensjonsalder og oppover har uttrykt sine behov og utfordringer i samtaler med leder for elderrådet, leder for pensjonistlaget og gjennom gruppemøter på Frivilligsentralen. Det er også flere som har gitt innspill digitalt.

Landbrukshemsedøler

Vi har vært på gårdsbesøk og snakket med representanter for landbruket.

Nye hemsedøler

Vi har intervjuet nyinnflyttede hemsedøler og snakket med sesongarbeidere.

Fritidshemsedøler

Vi har gjennomført arbeidsverksted representanter fra Hemsedal fritidsboligforening og fått innspill digitalt.

Næringshemsedøler

Vi har intervjuet hemsedøler fra turistnæringen og eiendomsutvikling, og gjennomført arbeidsverksted med sentrumsbedrifter.

Unge hemsedøler

De yngre i bygda er stort sett fornøyde med å vokse opp og bo i Hemsedal. Unge hemsedølinger er en aktiv gjeng som er vant til å bli kjørt til og fra skole, venner og fritidsaktiviteter.

Selv om mange henger i sentrum mellom aktiviteter og skole, føler de seg ikke særlig velkomne i Trøym sentrum. Det er generelt få tilbud for ungdom i sentrum. Mange er også på ungdomshuset på Hugnadheim, men det føles ikke som at de er i sentrum når de er der.

De yngre barna oppholder seg mye i nærområdet rundt skolen og i nabolaget der de bor. De litt eldre er mer på farten og benytter seg mer av de omkringliggende bygdene som f.eks. Gol, Ål og Nesbyen.

“Det eneste stedet vi har er trappa ved Spar, men der blir vi jaget vekk”

Behov

- ① Et sted å være for ungdommer i sentrum
- ② Trygghet som myk trafikant
- ③ Å føle seg velkommen i sentrum

Utfordringer

- ① Lange avstander og dårlig kollektivtilbud
- ② Mangel på møteplasser
- ③ Turistpriser

Eldre hemsedøler

Hemsedølene som er litt oppe i årene har vært med på en enorm utvikling fra landbrukskommune til turistdestinasjon. De synes generelt at turismen har gjort mye bra for bygda, men at det har vært få tilbud som har blitt laget for eldre de siste årene.

De henger stort sett på Bygdeheimen eller Frivilligsentralen, og mangler i likhet med ungdommene en møteplass i sentrum. For de som er dårlig til beins er det ikke så mye å finne på og flere ønsker mer tilrettelegging for lavterskel-friluftsliv.

Mange av de eldre bor i eneboliger utenfor sentrum, og ønsker seg flere leiligheter for eldre i sentrum, slik at de kan bo i nærhet til de viktigste tjenestene.

“Jeg skulle gjerne bodd i sentrum, men det er jo ingen boliger der”

Behov

- ① Flere sosiale møteplasser
- ② Bedre tilrettelegging for myke trafikanter
- ③ Boliger for eldre i sentrum

Utfordringer

- ① Mangel på boliger
- ② Lite å gjøre hvis du er dårlig til beins
- ③ Utrygghet som myke trafikanter

Landbrukshemsedøler

Landbrukerne i Hemsedal er imøtekommende og stolte håndverkere som er opptatt av å ta vare på landbrukstradisjonen og kulturlandskapet. De ser de positive sidene ved at Hemsedal har blitt en turistdestinasjon, og at det har gitt verdi til landbruket.

Helårsturismen har gjort det mer krevende å være gårdeier i Hemsedal. Tidligere var turistene stort sett i bakken eller på afterski på vinterstid, men nå er det flere som er på tur rundt om i naturen og på beiteområder. Det har ført til at grinder har stått åpne og dyr har stukket av. Stor pågang til enkelte toppturer i områder har også gjort at bøndene selv har måttet ordne bedre infrastruktur.

Landbrukerne tror at det er mulig å få til en god miks av turisme og landbruk, dersom det aktivt tilrettelegges for dette og at de blir involvert i større grad.

“Turister er velkomne! Vi er stolt av å vise frem bygda, men husk å lukke grinda”

Viktige behov

- ① Tettere samarbeid med turistnæringen
- ② Arenaer for å vise frem kulturarv og landbruk
- ③ Å bli spurt om nye planer og endringer

Største utfordringer

- ① Uvørne besøkende
- ② En følelse av at de blir nedprioritet
- ③ Manglende tilrettelegging for landbruksvirksomhet

Nye hemsedøler

Hemsedal er en bygd med mange innflyttere og sesongarbeidere. Mange av de vi har snakket med er opprinnelig oppvokst andre steder i Norge, men har endt opp med å flytte opp i dalen etter å ha vært besøkende i mange år. Felles for alle er en begeistring for Hemsedal og en aktiv livsstil.

For de nyeste innflytterne er boligmangelen en av de største utfordringene. Det er vanskelig å finne boliger til salgs eller til utleie. Flere snakker også om mangelen på uformelle møteplasser hvor man kan bli kjent med folk, og flere ting å gjøre som ikke handler om ski, downhill eller topptur.

“Det er lite å finne på bortsett fra naturen. I tillegg er det så godt som umulig å finne bolig.”

Viktige behov

- ① Bedre tilrettelegging for de uten bil
- ② Flere lavterskel-aktiviteter etter arbeidstid
- ③ Møteplasser hvor man kan bli kjent med folk

Største utfordringer

- ① Tilgang på bolig
- ② Mangel på et reelt alternativ til bil
- ③ Få uformelle møteplasser

Fritidshemsedøler

Hemsedal er en hyttekommune med over 10 000 deltidsinnbyggere som har engasjement for utviklingen i bygda. Mange av de vi har snakket med har vært med på utviklingen de siste 30 årene, og savner tiden hvor lokalbefolkningen og hytteeierne hadde en nærmere relasjon.

De opplever at det har blitt dyrere og dyrere å ha hytte i Hemsedal, og at de føler seg nedprioritert som målgruppe. De er opptatt av å støtte lokalt næringsliv, men opplever at Hemsedal satser mer på helgeturister og kortidsbesøkende.

De ønsker å bli mer involvert i utviklingen og vil gjerne bidra.

"Vi er veldig glade i Hemsedal, men vi begynner å bli litt flaue over å si det"

Viktige behov

- ① At de blir involvert i utviklingen
- ② Bedre tilrettelegging og vedlikehold av stier og løyper
- ③ Definere hva som gjør Hemsedal til en alpelandsbym

Største utfordringer

- ① Føler at Hemsedal har blitt en bygd for de rike
- ② Kjenner på et generasjonsskille
- ③ At Hemsedal er en evig byggeplass

Næringshemsedøler

Næringslivet i Hemsedal er mangfoldig, og driver med alt varehandel i sentrum til storskala eiendomsutvikling og destinasjonsbygging.

For aktørene som driver butikk i sentrum savner de mer liv og røre i sentrum, og flere aktiviteter som trekker folk til sentrum. Trafikken er kilden til mange kunder, men også et faremoment for myke trafikanter. De savner også flere lavterskel handelstilbud, som en markeds plass eller boder.

For eiendomsutviklerne så er det flere som synes at utviklingen har vært treig de siste årene og etterlyser en tydeligere retning på sentrumsarbeidet.

“Sentrum har et etterslep som vi må få gjort noe med raskt”

Viktige behov

- ① Sikre lønnsom drift gjennom hele året
- ② Klar retning for sentrumsutvikling
- ③ Bedre utnyttelse av sentrumsnaturen

Største utfordringer

- ① Mangel på liv og røre i sentrum
- ② Avhengige av hverandre, men også konkurrenter
- ③ Får ofte skylden for uønsket utvikling

Hemsedøler med nedsatt funksjonsfriskhet

Hemsedøler som av ulike årsaker har nedsatt funksjonsfriskhet er en bred gruppe i alle aldre med svært ulike behov. Overordnet er det viktig å huske på:

- ① Bygg brede nok stier
- ② Tilrettelegg for lavterskel naturopplevelser
- ③ Små grep gjør en stor forskjell

Den gjengse hemsedøl

Det er vanskelig å male den gjengse hemsedølen med bred pensel. Likevel er det noen likhetstrekk som kjennetegner menneskene i Hemsedal.

Hemsedølene er en imøtekommende og gjestfri gjeng som er over gjennomsnittet opptatt av friluftsliv og naturopplevelser. Mange har stort engasjement for bygda, men flere føler seg tilsidesatt for turismen de siste årene.

Samtidig ser alle de positive sidene av turismen, men mange føler at samholdet i bygda og forholdet til de besøkende var bedre før.

“Man får jo en følelse av at penga rår. At vi ikke er i målgruppa for den utviklinga som skjer”

Behov som går igjen

① Å bli spurt og involvert	⑤ Et sted hvor barn og unge kan leke
② Tilrettelegge for lokalbefolkningen	⑥ Flere boliger og næringslokaler
③ Utnytte elvens potensiale	⑦ Helhetlig byggeskikk og bynatur
④ Flere samlende møteplasser	⑧ Prioritere myke trafikanter

Nøkkelfunn

①

Kjærlighet for bygda

Folk i Hemsedal har et brennende engasjement for bygda, dalen og livsstilen.

②

Identitetsforvirring

Folk er ikke omforent om hva Hemsedal er og skal være i fremtiden.

③

Sprikende samarbeid

Det er manglende helhet i planlegging og lite dialog mellom ulike interessegrupper.

②

Bygde omgivelser og tjenester

Hvordan er tjenester og funksjoner i Trøym plassert?

Byggeskikk Sentrumsfunksjoner Planer under arbeid

Fra innbyggere

Hemsedøler om de bygde omgivelsene

Hemsedals bygde omgivelser kan deles i tre: sentrum, skisenteret og omlandet. I sentrum er det forholdsvis spredt bebyggelse med ulike stilarter, i skiheisen bygges det tett med mer moderne uttrykk og rundt om er det gamle støler, bondegårder og eneboliger.

De aller fleste er enige om at Hemsedal mangler en form for identitet i byggeskikken og at bebyggelsen i sentrum er for spredt. Det gjør at det egentlig ikke finnes noen koselige "strøk" eller handlegater, selv om mange ønsker seg dette. Mange mener også at veier og asfalt tar opp mye plass.

Stikkord

Spredt bebyggelse

Mangel på helhet

Få offentlige uterom

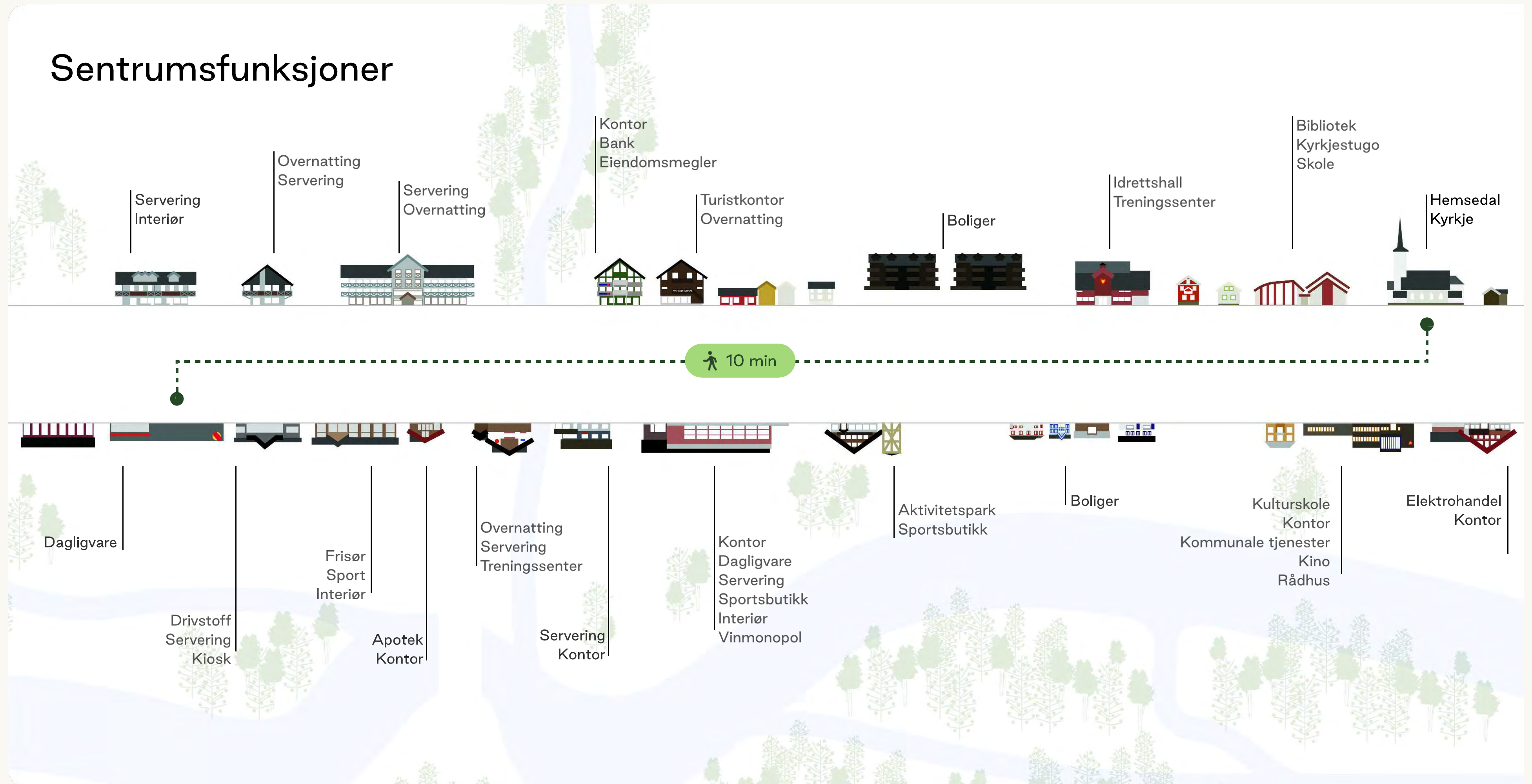
Fragmentert

"Hemsedal er en evigvarende byggeplass. De blir aldri ferdig."

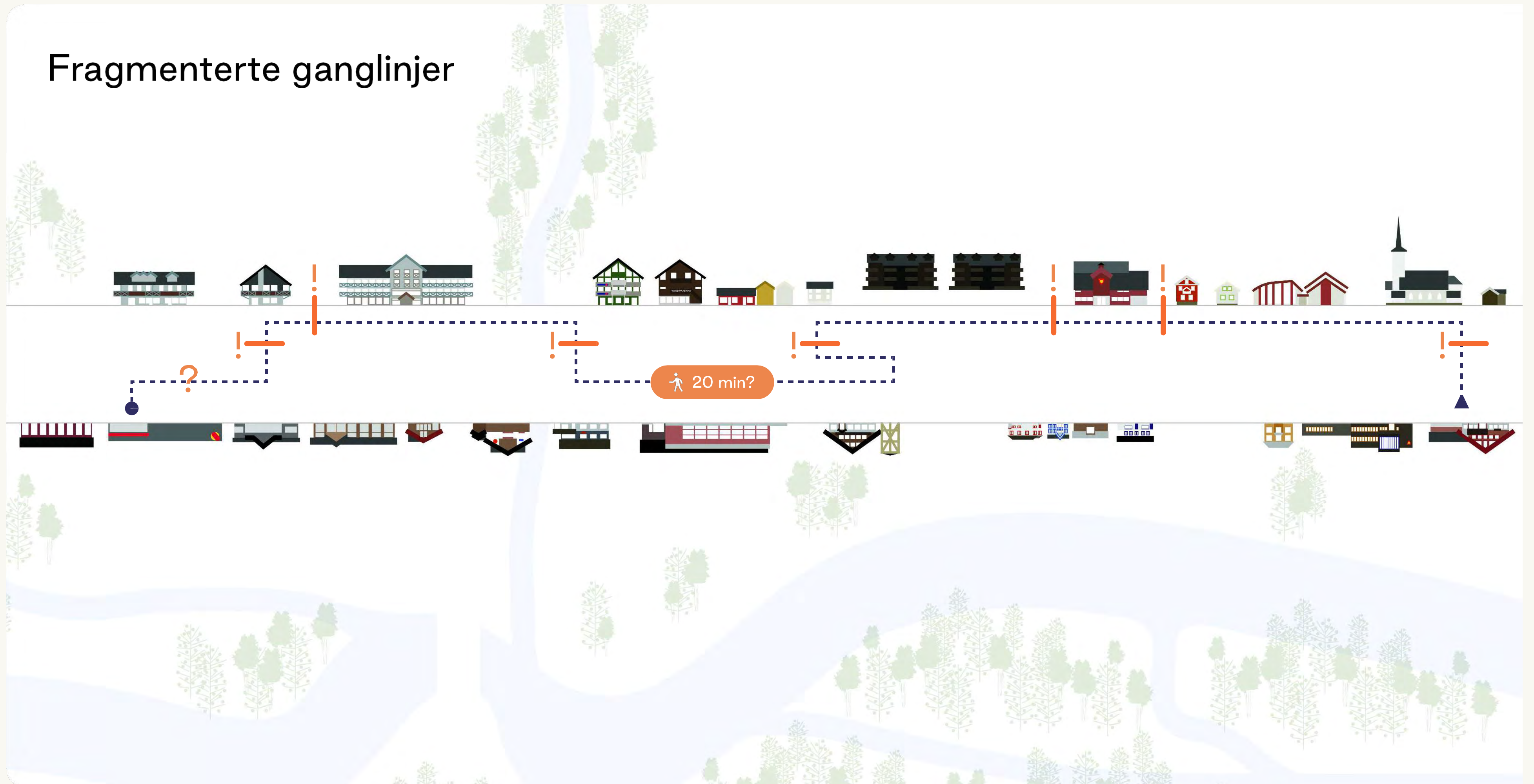
"Hummer og kanari, uten samlet plan eller felles visjon. Veien deler og begrenser. Parkeringsarealer og biltrafikk gjør det mindre koselig."

"Spredt med butikker med stor parkeringsplass foran. Savner å kunne slentre mellom butikkene."

Sentrumsfunksjoner

Fragmenterte ganglinjer

Nøkkelfunn

②

Langstrakt og splittet

Sentrum mangler et tydelig tyngdepunkt og gode uteoppholdsrom.

②

Biler preger sentrum

Biltrafikk og parkerte biler dominerer sentrumsbildet. Store arealer er satt av til vei, parkering og manøvrering.

③

Få boliger og lokaler

Sentrum klarer ikke dekke opp for etterspørselen etter boliger og næringslokaler. Det er lite boliger i sentrum, og lite aktivitet utenfor turistsesongene.

③

Infrastruktur og mobilitet

Hvordan er det å komme seg rundt i Trøym og omegn?

Trafikktellinger Avstander Størrelsesforhold

Fra innbyggere

Hemsedøler om infrastruktur og mobilitet

Infrastrukturmessig er Hemsedal en lang stripe gjennom dalen, med en avkjøring her og der. De aller fleste kjører bil stort sett overalt og er fornøyde med det, men folk er også enige om at bilen tar for stor plass og at det er for mange grå p-plasser i sentrum. Tungtransporten er også utfordrende.

Det er generelt lite tilrettelagt for gående og syklist, og med få bussavganger finnes det få reelle alternativ til bilen. Det er også mangel på skikkelig sykkelparkering, som gjør at mange lar sykkelen stå i frykt for at den skal bli stjålet. Mange ønsker også bedre muligheter for å krysse elven som myk trafikant.

Stikkord

Bilen dominerer

Tungtransport

Nedpriortering av myke trafikanter

Mye støy fra vei

“Uten bil funker det ikke hvis du ikke bor sentrumsnært. Å være mjuk trafikant langs RV52 er risikosport.”

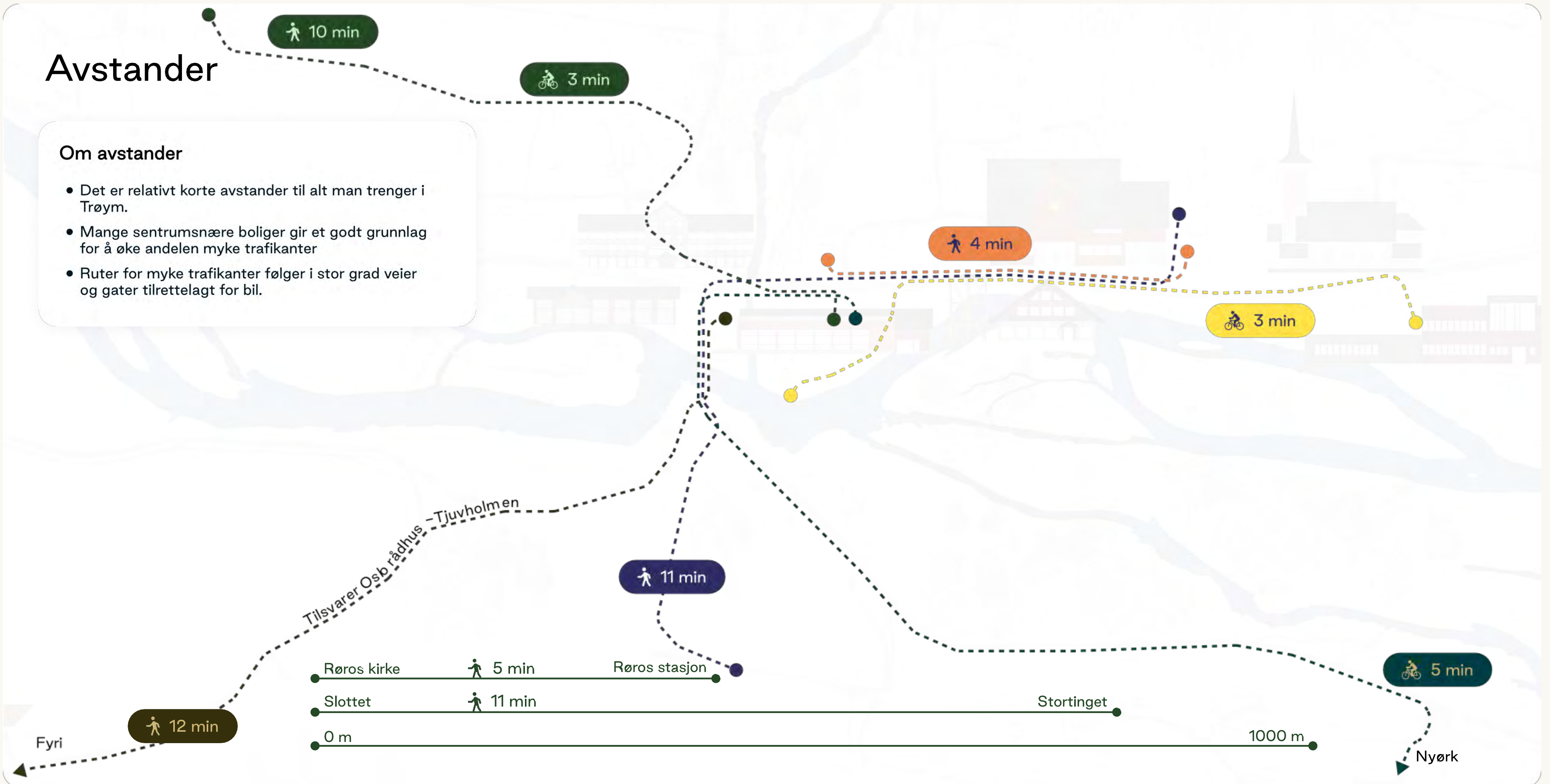
“Ikke så mye tanker om det, bruker bil....”

“Alt er veldig bilbasert og fragmentert. Dårlig kontakt mellom heiser og bakker og sentrum.”

Avstander

Om avstander

- Det er relativt korte avstander til alt man trenger i Trøym.
- Mange sentrumsnære boliger gir et godt grunnlag for å øke andelen myke trafikanter
- Ruter for myke trafikanter følger i stor grad veier og gater tilrettelagt for bil.

Størrelsesforhold

Relevante sammenligninger

Henningsvær i Lofoten har en utstrekning som er sammenlignbar med Trøym sentrum. I Henningsvær parkerer turistene utenfor sentrum og beveger seg inn til fots.

Sandvika storsenter har årlig 6 650 000 besøkende på et område som tilsvarer avstanden fra Coop til M.O.H. Alle besøkende beveger seg til fots mellom butikkene.

Sandvika storsenter

6 650 000

besøkende årlig

Hemsedal kommune

1 160 000

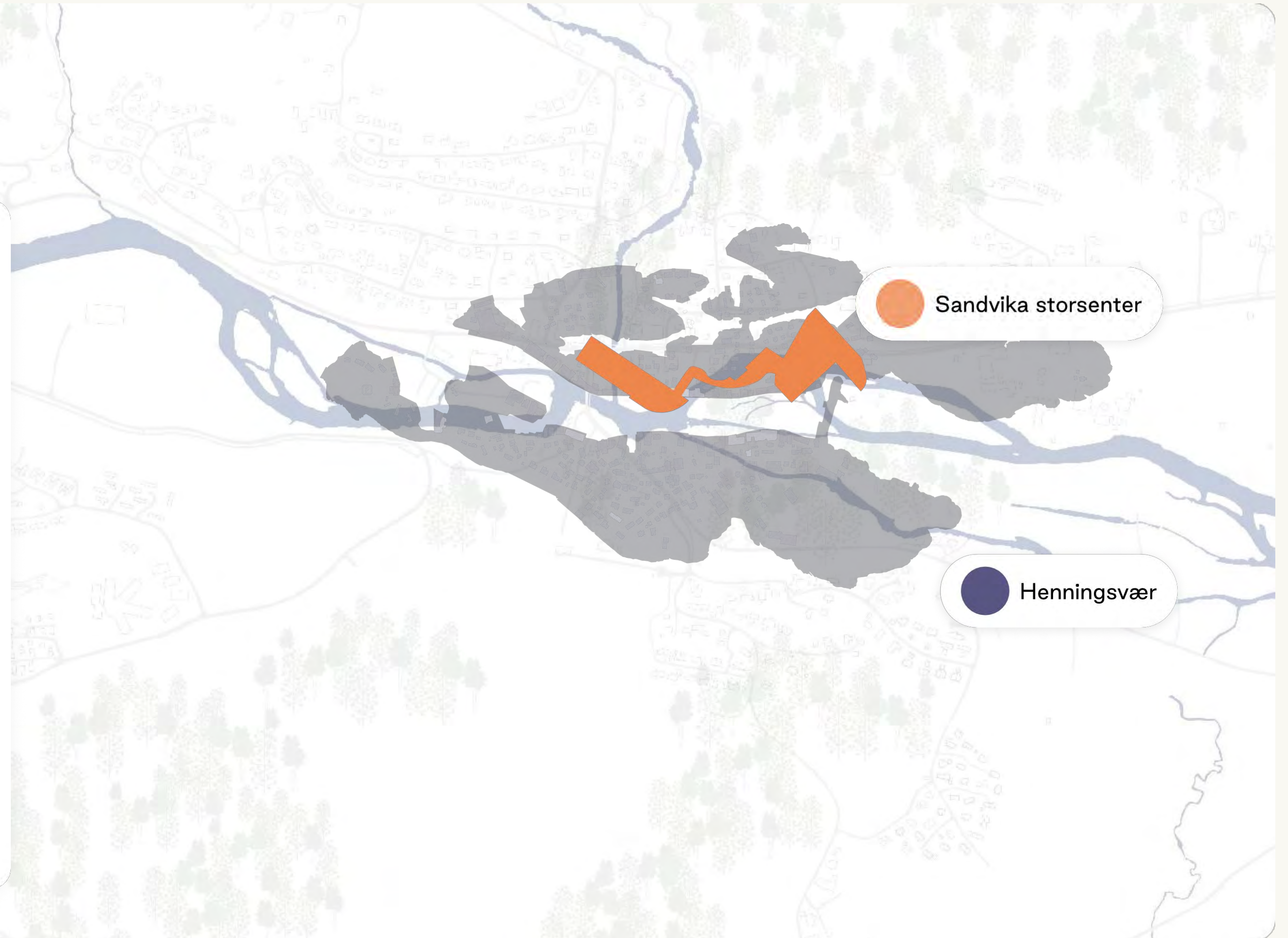
årlige gjestedøgn

Sandvika storsenter

Henningsvær

Trafikkavvikling

Skiheisbrua

- Dagens bru har god kapasitet, og kan få økt kapasitet ved bedre kryssutforming for Rv52
- Brua har en restkapasitet på ca. 65%. Restkapasitet er beregnet ut i fra antall biler som kan passere brua i et gitt tidsrom, uten at trafikken stopper opp

Ny regulert bro

- Krever store inngrep langs Rv52
- Kun regulert for trafikkavvikling, og vil ikke bedre situasjonen for myke trafikanter
- Regulert tidlig 2000-tall, basert på utdaterte trafikk tall og tettstedsplanlegging
- Høy kostnad og ruvende konstruksjon

Skogstad bro

- Dagens bru har tilstrekkelig kapasitet for en utbygging sør for elva
- Brua har en restkapasitet på ca. 45%. Restkapasitet er beregnet ut i fra antall biler som kan passere brua i et gitt tidsrom, uten at trafikken stopper opp
- Brua ligger i elvens innsnevring, og kan ved endringer avhjelpe flomproblematikk

Tall og informasjon hentet fra HIAS-rapport fra august 2022, basert på flere utredninger i regi av HIAS og kommunen.

Nøkkelfunn

①

Orientert mot veien

Aktivitet, bygningsmasse og viktige sentrumsfunksjoner er orientert mot veien. Det er en støyfull affære å bevege og oppholde seg i sentrum.

②

Mangel på sammenheng for myke trafikanter

Det oppleves utrygt å bevege seg til fots og på sykkel i sentrum. Få går eller sykler, selv om avstandene i sentrum er korte.

③

På bilens premisser

Sentrum er tilrettelagt for kjørende. Det gjør det enklere å velge bilen fremfor myk mobilitet. I turistsesongene er sentrum fylt opp av biler.

④

Naturgitte omgivelser

Hvordan preger naturen opplevelsen av Trøym?

Uteopphold Blå-grønne rom Flom Aktivitetsmønstre

Fra innbyggere

Hemsedøler om de naturgitte omgivelsene

I samtaler med hemsedøler vender vi stadig tilbake til naturen. Bygda er omgitt av vakre fjell, frodig skog, velholdt kulturlandskap, dyreliv og Hemsila som sildrer gjennom sentrum.

Likevel er det flere som trekker frem at det er tydelig skille mellom den vakre naturen og sentrumsområdet i dag. For å oppleve naturen må du ut av sentrum. Flere ønsker at sentrum i større grad spiller på de naturgitte omgivelsene.

Stikkord

Hemsila

Storslagne fjell

Dyreliv

Kulturlandskap

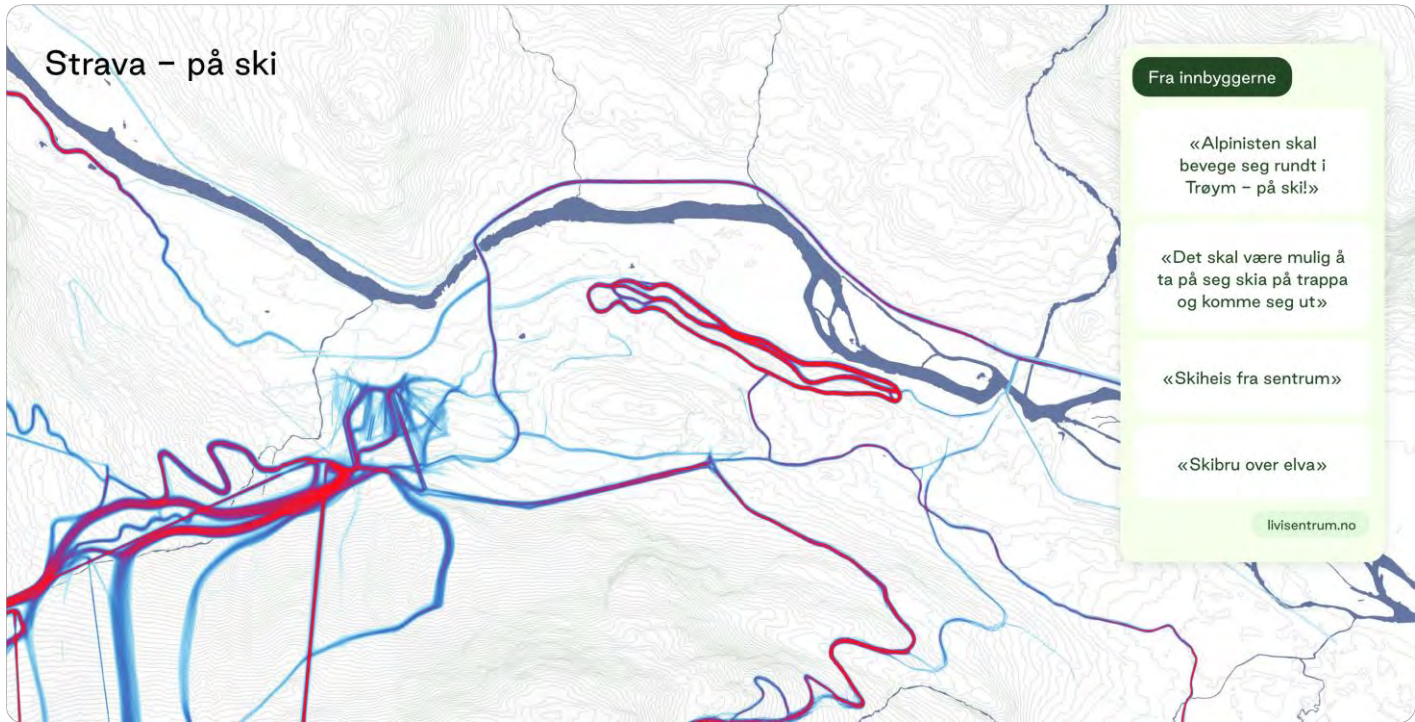
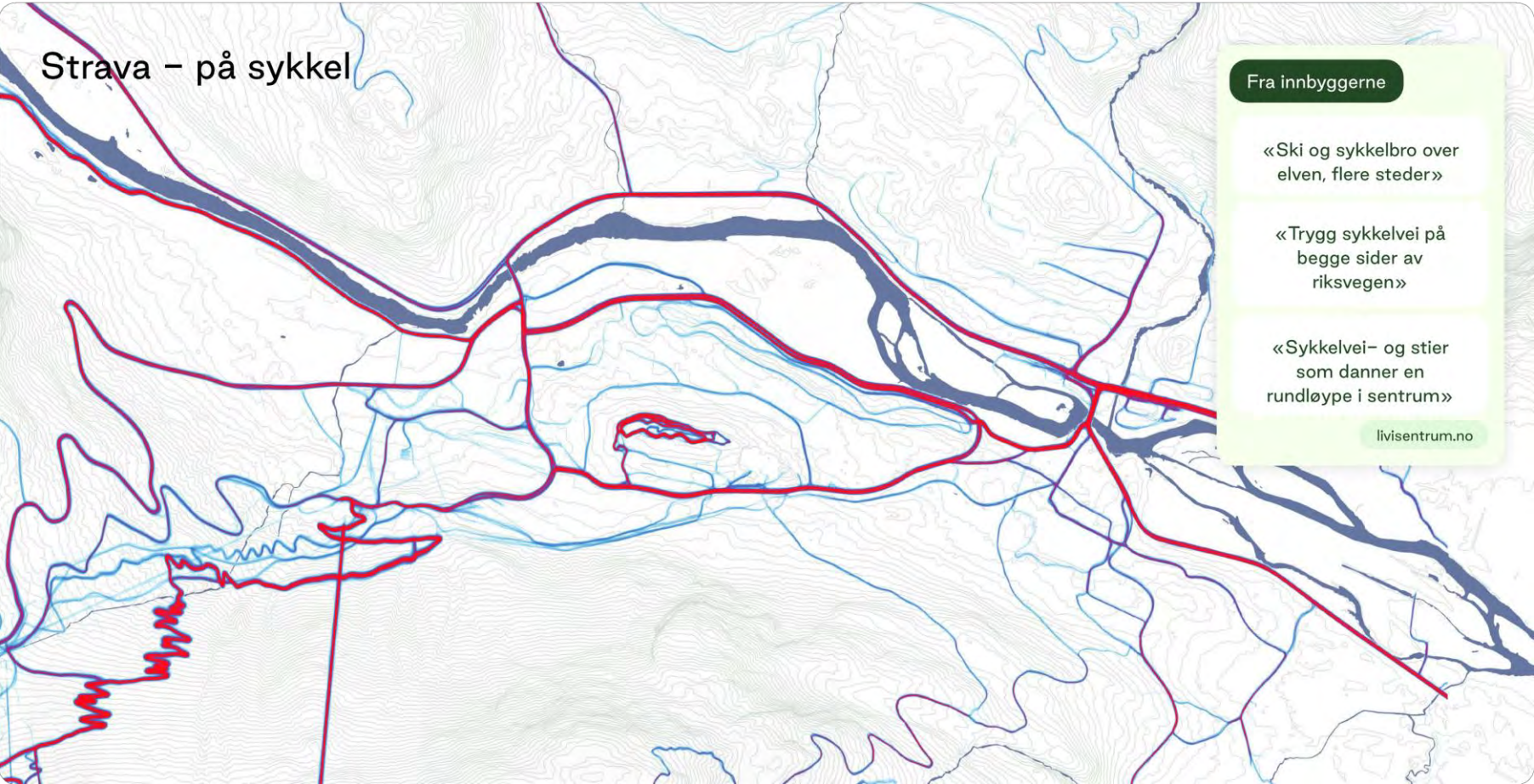
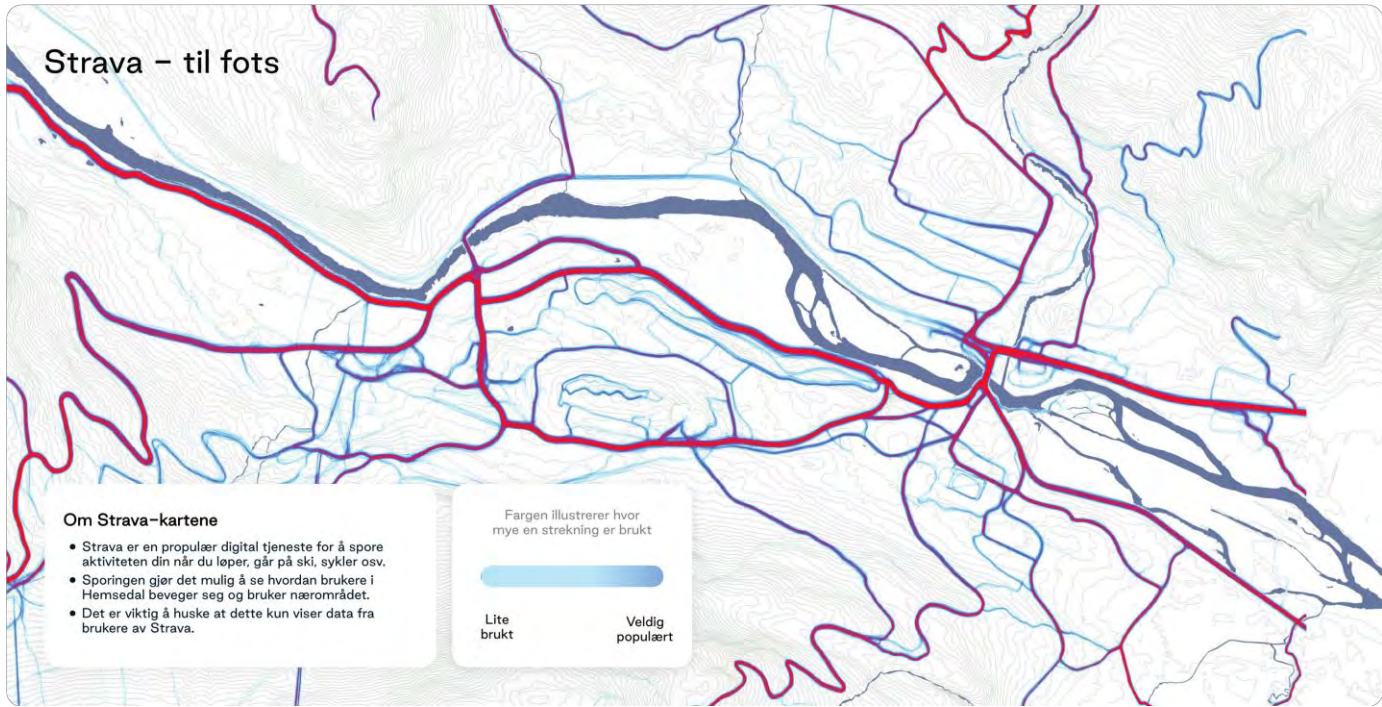
Mangel på natur i sentrum

“Ei flott landbruksbygd omgitt av masse natur og eit mangfoldig kulturlandskap.”

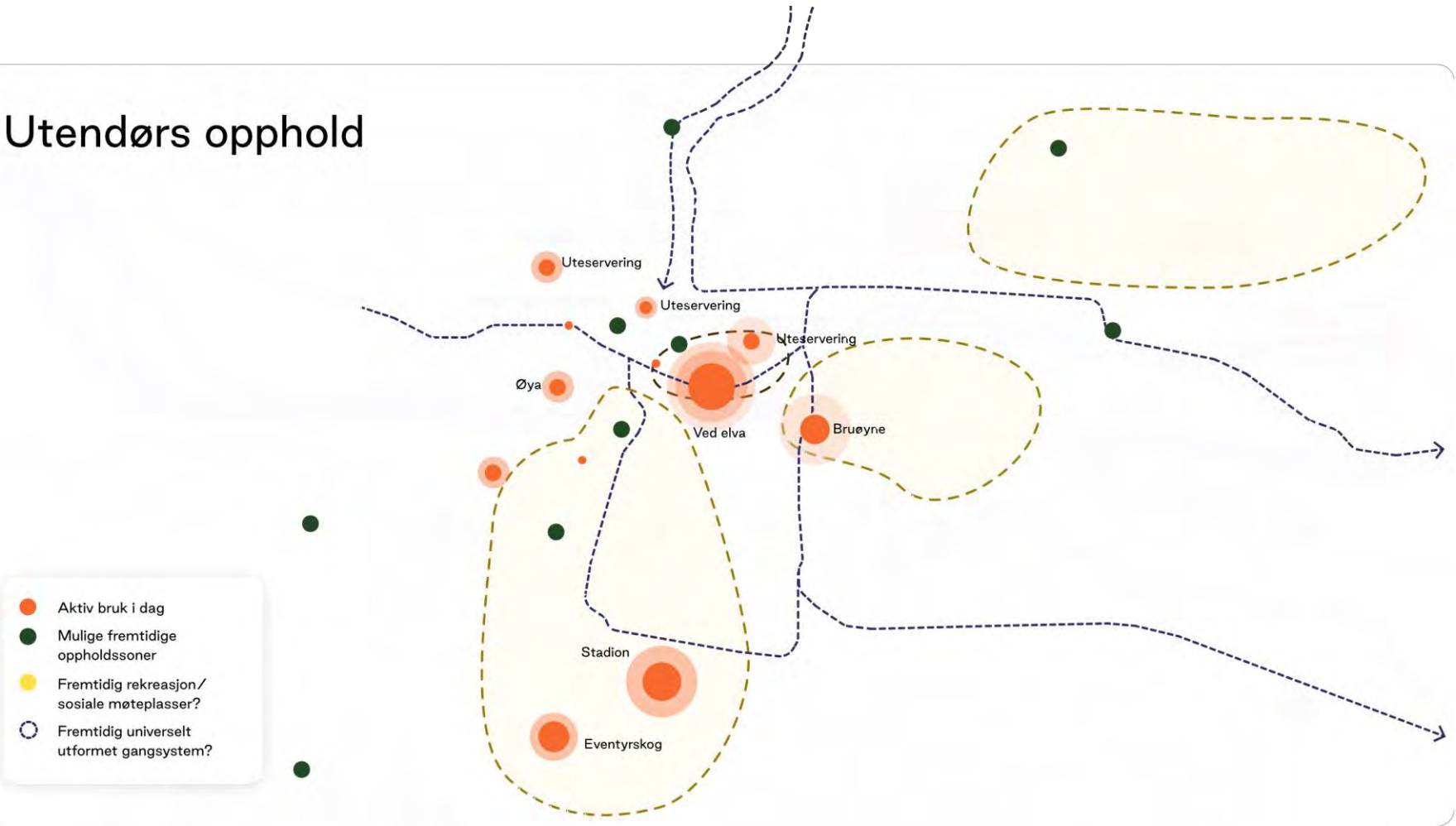
“Kulturlandskap og landbruk og støler. Spredt bebyggelse, fantastisk natur, dyreliv, Hemsedalselva. Det funker, savner ingenting.”

“Savner mer bedre tilgang på å kunne vandre langs elva, samt å kunne sette seg ned og nyte livet flere steder ved Hemsila.”

Myk mobilitet

Utendørs opphold

Nøkkelfunn

①

Alle elsker elva

Hemsedølene elsker Hemsila og ønsker at den blir en sentral del i sentrumsutviklingen.

②

Flom til besvær

Skrekkscenariet 200-årsflom hindrer sentrumsutviklingen og er grunnlag for irritasjon. Vannet er en ressurs og bør behandles på naturens premisser.

③

Omgivelsene preger ikke sentrum

De vakre omgivelsene er fraværende i sentrum, og det mangler gode forbindelser mellom sentrum og omkringliggende natur.

Prinsipp ①

Sy sammen

Fokus ①

Hvordan kan vi koble sammen begge sidene av elva?

Fokus ②

Hvordan kan vi koble ulike tjenester og funksjoner i sentrum?

Fokus ③

Hvordan kan vi skape mer samspill mellom ulike interessegrupper?

Prinsipp ③

Myk opp

Fokus ①

Hordan kan vi gjøre det attraktivt å gå og sykle?

Fokus ②

Hvordan kan vi bruke sesongene for å styrke sentrum?

Fokus ③

Hvordan kan vi skape lune og trivelige møteplasser i sentrum?

Prinsipp ②

Bruk elva

Fokus ③

Hvordan kan vi bruke elva for styrke Trøyms identitet og samhold?

Fokus ①

Hvordan kan elva gi økt attraktivitet og aktivitet i sentrum?

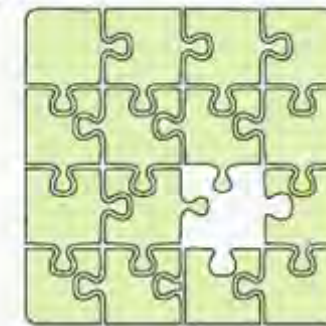
Fokus ②

Hvordan kan sentrum orientere seg mer rundt elvene?

Overordnet

Skisse

①

Siste brikke i midten

Hemsedal nærmer seg et ferdig lagt puslespill, men de siste brikkene i midten mangler.

②

Utvikle innover

Fortetningspotensiale. Hindrer spredning og bilavhengig utbygging.

③

Inn og ut av sentrum

Få flere folk inn til sentrum – få flere folk ut av sentrum.

Del 2

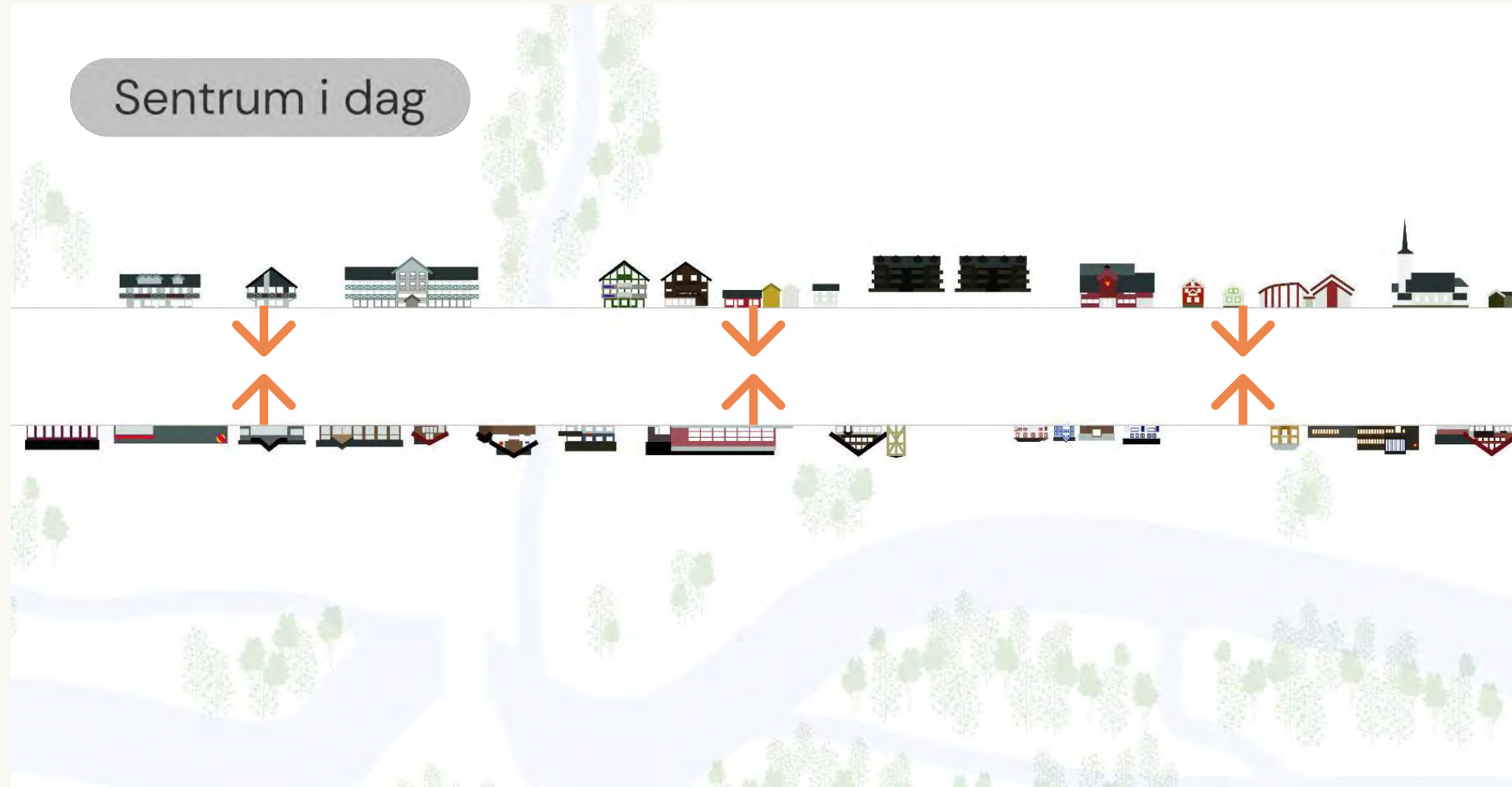
Forslag til grep for sentrum

Arkitekturskisse

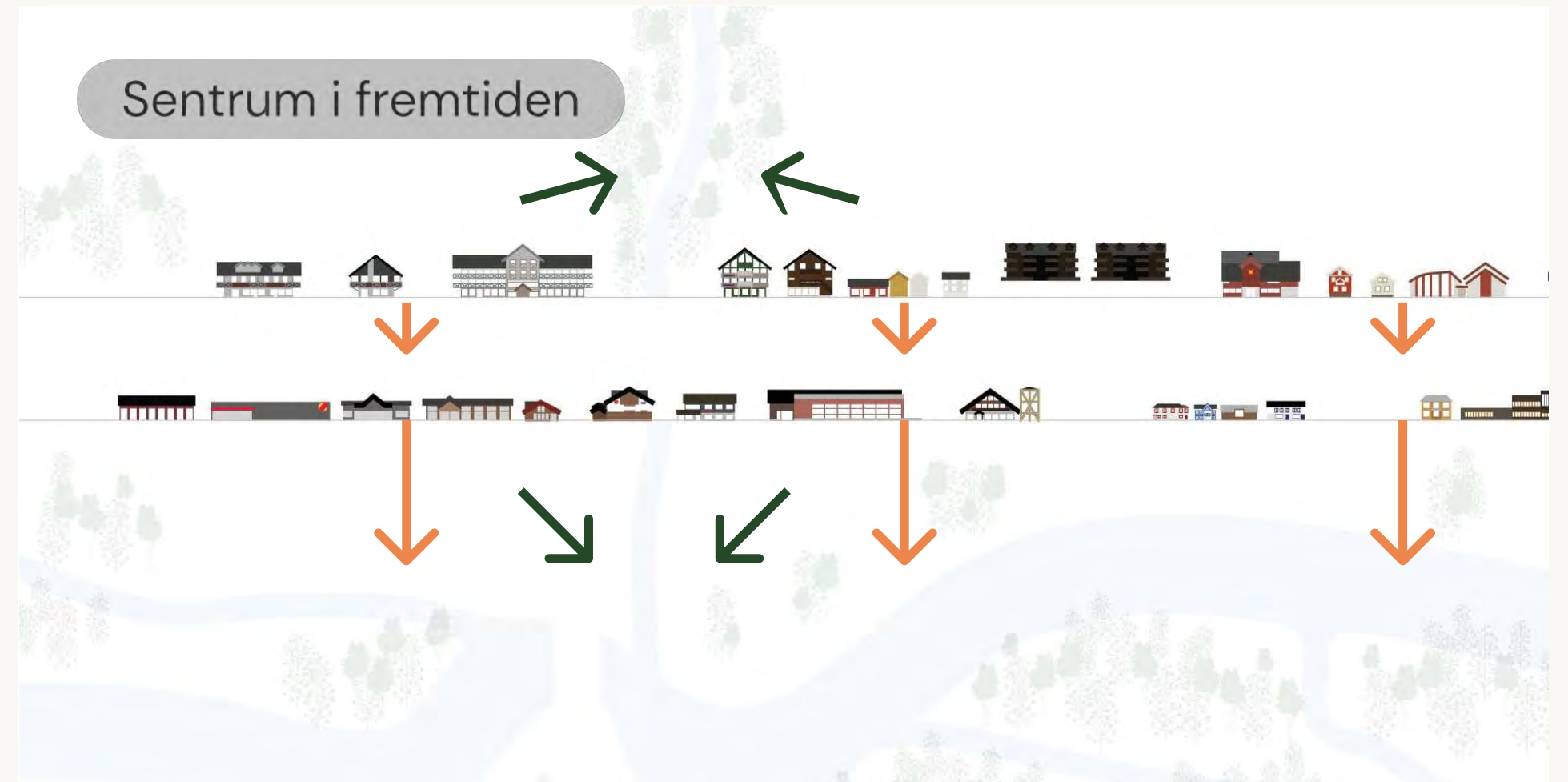
Forklaringer

Hovedgrep

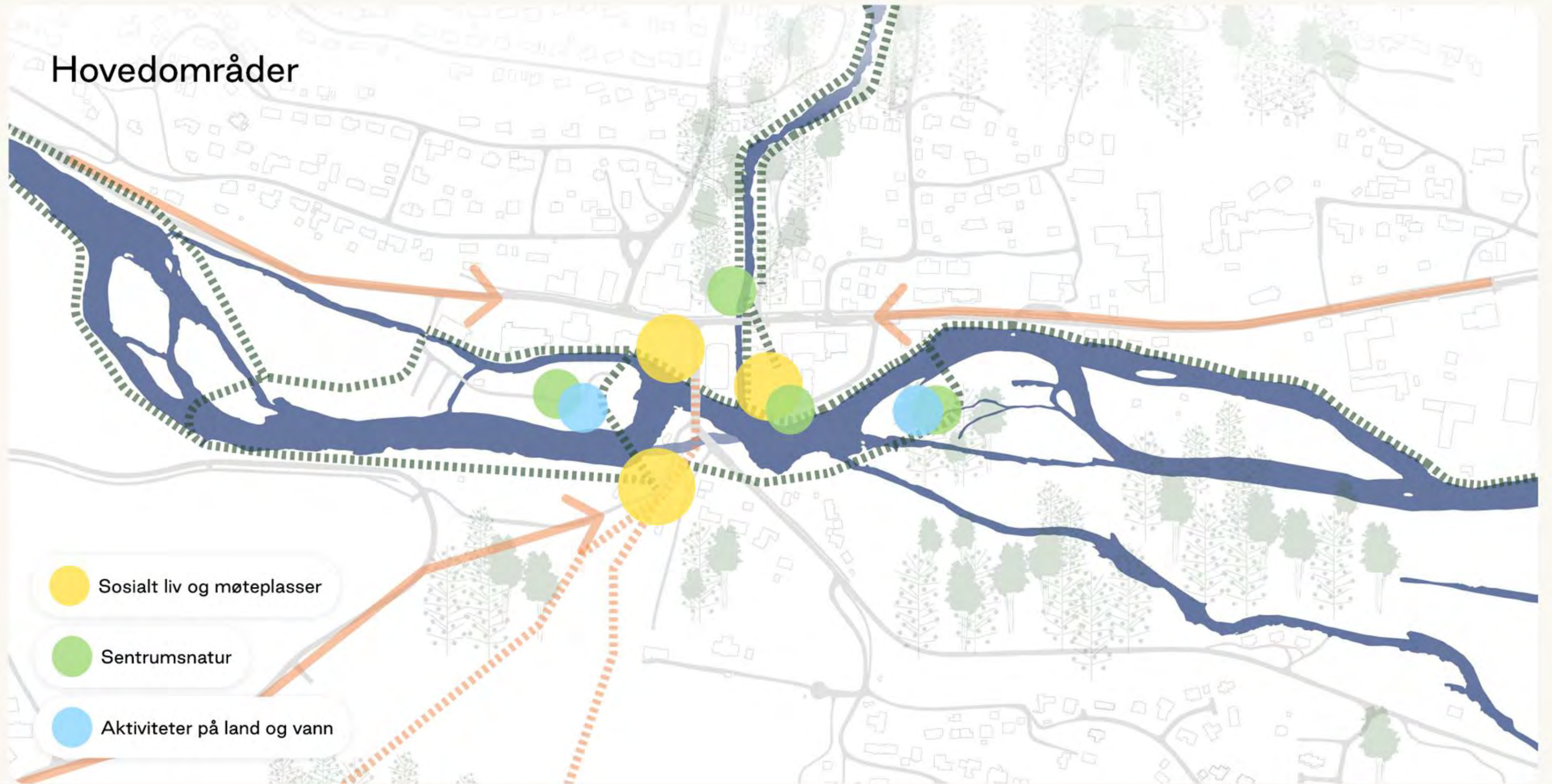

Fra at sentrum er
vendt mot **riksveien**

Til et sentrum som er
vendt mot **elva**

Hovedområder

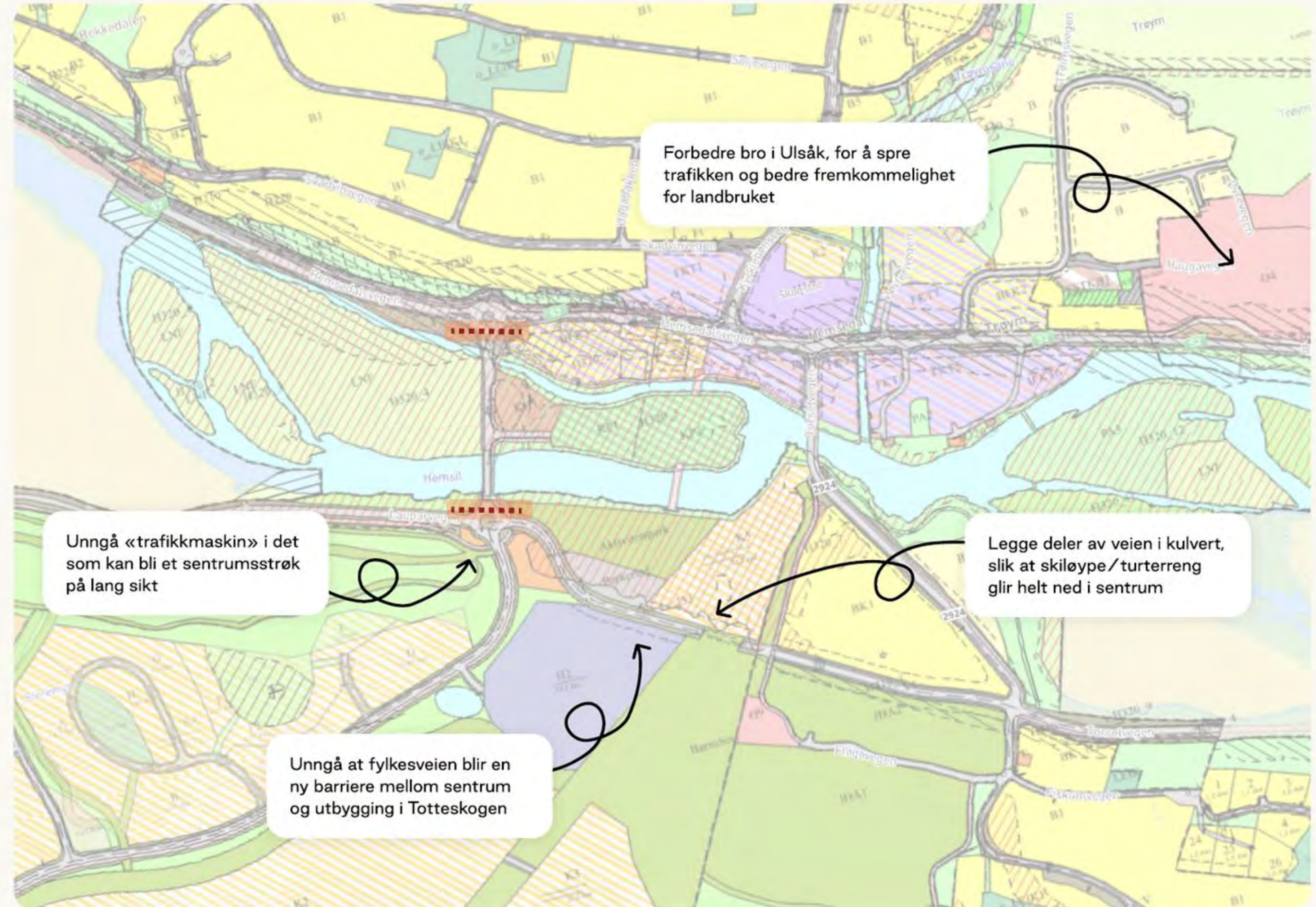

Fylkesvei i sør

Med en oppgradering av Ulsåk bro i stedet for ny bro over Øya, kan fylkesveien avlaste gjennomgangstrafikken i Trøym sentrum. Løsningen sikrer adkomst til skisenteret og nye sentrumsområder sør for elva.

Forlengelsen av fylkesveien ligger midt i det som etter hvert vil bli et område med sentrums karakter. Derfor bør veien utformes som en sentrumsgate:

- Formgi veien etter miljøgate-prinsipper
- Planlegge bebyggelse mot gaten, for å få et gateløp med sentrums karakter
- Der fylkesveien kobles på eksisterende vei, bør det være utformet som kryss, ikke rundkjøringer
- Deler av veien bør ligge i kulvert

Forbedre bro i Ulsåk, for å spre trafikken og bedre fremkommelighet for landbruket

Unngå «trafikkmaskin» i det som kan bli et sentrumsstrøk på lang sikt

Legge deler av veien i kulvert, slik at skiløype/turterreng glir helt ned i sentrum

Unngå at fylkesveien blir en ny barriere mellom sentrum og utbygging i Totteskogen

Flom

Nasjonale retningslinjer hindrer nybygg i flomsone for 200-årsflom, slik at flere deler av sentrum i praksis har byggeforbud i dag, og at campingen på Øya må flyttes.

Å løse flomproblematikken er viktig for å sikre forutsigbar utvikling av Trøym. Løsningene for å senke flomtoppene bør utarbeides sammen med flere ulike faggrupper, for å sikre et best mulig resultat – både for flomtoppene, og at alle tiltak gir noe tilbake til Trøym.

Aktuelle faggrupper vil være NVE, ingeniør, biolog, arkitekt og landskapsarkitekt.

Tiltak:

- Elvedeltalanskapet bør i størst mulig grad beholdes, bevares og tilbakeføres. Dette er elvens egne dreneringsmarker.
- En lang flomkanal vil kunne avlaste flomtoppene og senke påvirkningen av en 200-årsflom for sentrumsområdene.
- Tiltak ved elvas smaleste punkt vil kunne bidra til å senke flomtoppen. Dette bør ses i sammenheng med eventuelle endringer av Skogstad bru.

Om flomsikring

- Flere steder jobber man aktivt med tiltak som sikrer bygninger mot flomvann, fremfor å bygge infrastruktur og beskyttelse i elva. Det kan for eksempel bety å bygge første-etasje som tåler å bli oversvømmet.
- Vegetasjon bremser flom.
- Harde flater og murer øker vannets hastighet.

→ Flomkanal

● Bevaringsverdig elvedelta

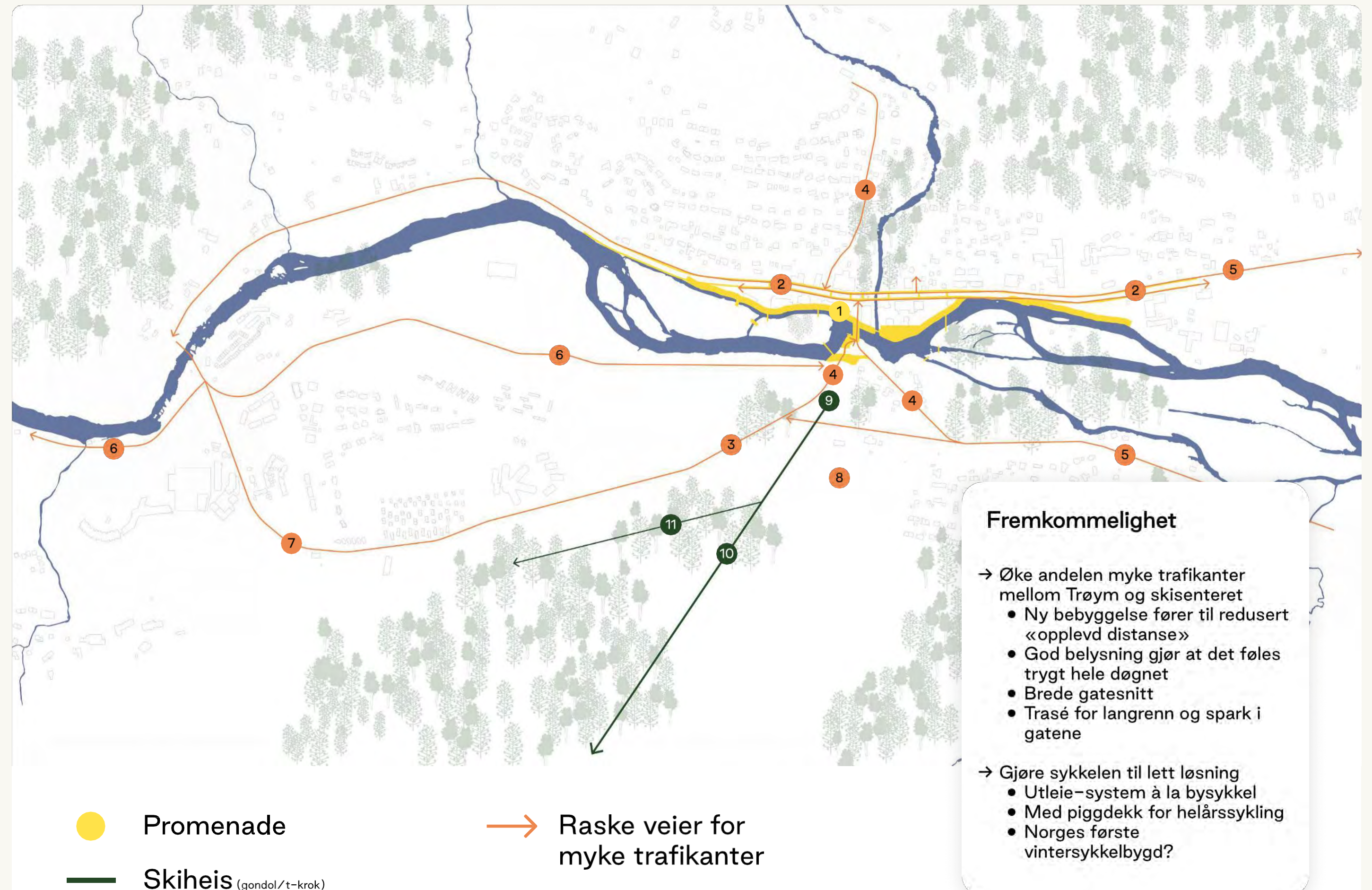
● Innsnevringpunkt

● Område med flombestandige førsteetasjer

Prioriterte ferdssårer

Et velutviklet og tett sammenvevd system av fortau, gang- og snarveier sørger for at man til fots kan dekke sentrum på fem minutter.

- 1 Elvepromenaden sentrum
- 2 Tosidig myke akser langs Rv52
- 3 Gå-, sykkel- og skigate med omkransende bebyggelse mot utbyggingsfelter Totteskogen for kortere opplevd distanse
- 4 Tilrettelegge for enklere myk ferdsel fra boligområder
- 5 Hurtigrute for sykkel til/fra Ulsåk
- 6 Hurtigrute for sykkel og ski til/fra Tuv og hytteområder
- 7 Kortere opplevd distanse mellom Trøym og skisenteret – aktive fasader mot gaten
- 8 Sentrumsnedfarten ski og sykkel – utfartsåre i sommersesongen
- 9 Skitorg ved heisoppfart/nedfart
- 10 Trase for gondol
- 11 Trase for stolheis/t-krok

Utvikling sør for elva

Det største potensialet for fortetting og er areal i sentrum, er området sør for elva. Her er det også gode muligheter for å knytte sentrum og skianlegget tettere sammen.

Det finnes allerede en rekke planer og skisser for dette og tilstøtende områder.

I videre utforming av dette bør det legges vekt på etableringen av en sentral forbindelse gjennom området. «Sentrumsaksen» mot skianlegget får en «urban karakter», med:

- Kontinuerlige fasader, langs gaten
 - Ikke frittstående enkeltbygg
- Funksjonsblanding
 - Her ligger de mest offentlige funksjonene, på bakkeplan
- Møteplasser underveis
 - «Lommer» for opphold, intensitet av funksjoner

Nabolagshagene er halvprivate uterom i tilknytning til boliger. De har en roligere karakter, og ligger ikke ut mot hovedaksene.

De grå feltene representerer mulige byggefelt, eller kvartal, ikke enkeltbygninger.

Eneboliger og rekkehus med både private og felles uteområder – med kort vei til sentrum.

Kompakte boligtun med gode fellesområder, for et mangfold av typer boliger.

Lisbjerg Bække, Danmark
Arkitekt: Vandkunsten

Bebyggelsesfelter
Hovedakse med omkransende fasader

Sentrale møteplasser
Nabolagshager

Gå-, ski- og sykkelgata

En bred gate blir hovedforbindelsen mellom skianlegget og sentrum. Den er tilrettelagt for ulike myke trafikanter i ulike sesonger.

Tettere bebyggelse og ulike funksjoner (næring, tjenester, servering etc.) underveis reduserer den «opplevde distanse» til sentrum fra skianlegget, og får flere trafikanter til å velge alternativer til bil.

Bygninger med kombinerte formål

Langrenns- og alpintrasé på vinteren

Næring/handel/kontor på bakkeplan

Fortau og sykkelvei skjermet for vær og vind

Sykeltrasé på sommeren

Plan

Sommer

Øya

Skogstad bru

Sør for elva

Elvetorget

Plan

Vinter

Øya

Skogstad bru

Elvetorget

Sentrumsnedfarten

Sør for elva

Utforming av areal

Flombekken

Skissen viser hvordan en overløpskanal for elva kan bli et landskapsrom for hemsedelene – i tillegg til å avlaste flomtoppene ved høy vanngang.

Området langs flombekken er en landsbypark for Trøym, i punktet der promenaden og elva møtes. Et varierende landskap med mange typer vegetasjon innbyr til lek og moro, for barn i alle aldre. Bekkelepet kan brukes til lokal snølagring vinterstid.

Størrelse og utforming fordrer nærmere prosjektering og samarbeid med konsulenter, NVE og landskapsarkitekt.

En hovedregel for Trøym og Hemsedal bør være at så mye som mulig av infrastrukturmidler også skal gi noe tilbake til innbyggere og besøkende.

Elvetorget

En større oppholdssone langs elva bør være et nytt torg. Torget er et sentralt plassert uterom, som knytter elvepromenaden sammen med tjeneste- og handelstilbudet.

Området sør og øst for Rampa egner seg for fortetting, både i form av nye bygninger og nye plassrom. Ny bebyggelse her vil gi flere næringslokaler og boliger i sentrum.

Her er det kort vei fra naturopplevelser til kaffe. Torget blir et sentrum for handel og rekreasjons- akkurat som Hemsedal selv.

Referansebilder

Kompakte boligtau med gode fellesområder, for et mangfold av typer boliger.

Lisbjerg Bakke, Danmark
Arkitekt: Vandkunsten

Klynger av boliger som sikrer godt med lys, luft og utsyn, samtidig som man har tilgang på gode og skjermede utearealer.

Sandbakken, Århus, Danmark
Arkitekt: C.F. Møller

Eneboliger og rekkehus med både private og felles uteområder – med kort vei til sentrum.

Schillerkvarteret, Nykøbing Falster, Danmark
Arkitekt: Sweco DK

Referansebilder

Koselige byrom i «Trøym-skala», som gir godt med lys og utsyn og intime plassrom for tilfeldige møter.

Ekerø sentrum, Sverige
Skisseprosjekt
Arkitekt: Brunnberg & Forshed

Gater og rom mellom bygninger som er attraktive i alle sesonger. Langrennsski som fremkomstmiddel!

Nye Kiruna sentrum, Sverige
Skisseprosjekt
Arkitekt: White arkitekter

Ulik tetthet på ulike steder i sentrum. Stedstilpasset arkitektur som forholder seg godt til omgivelsene.

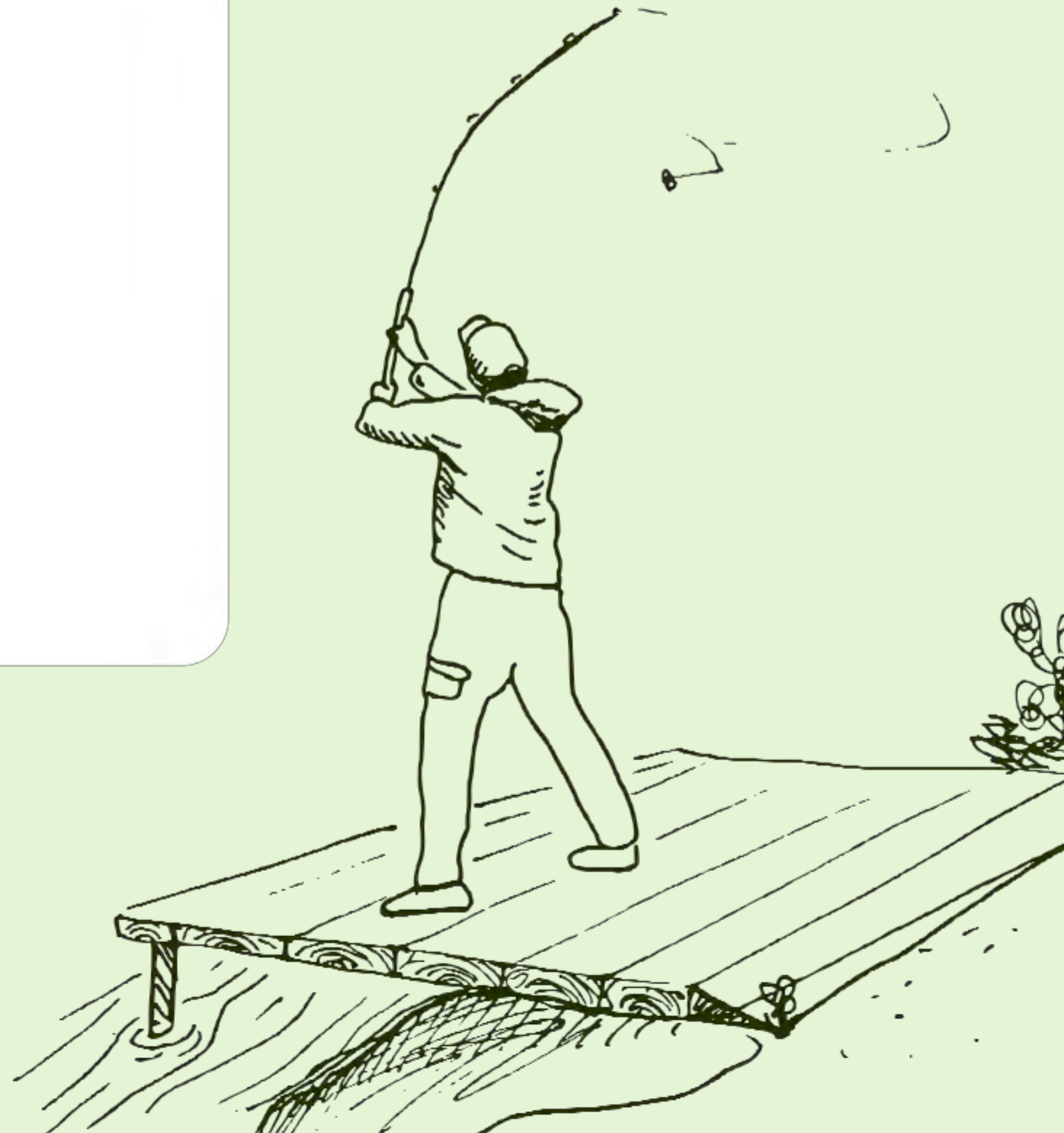
Råa i Helsingborg, Sverige
Skisseprosjekt
Arkitekt: Link arkitektur

Del 3

Tiltak for å komme i gang

Midlertidige tiltak

Tips til veien videre

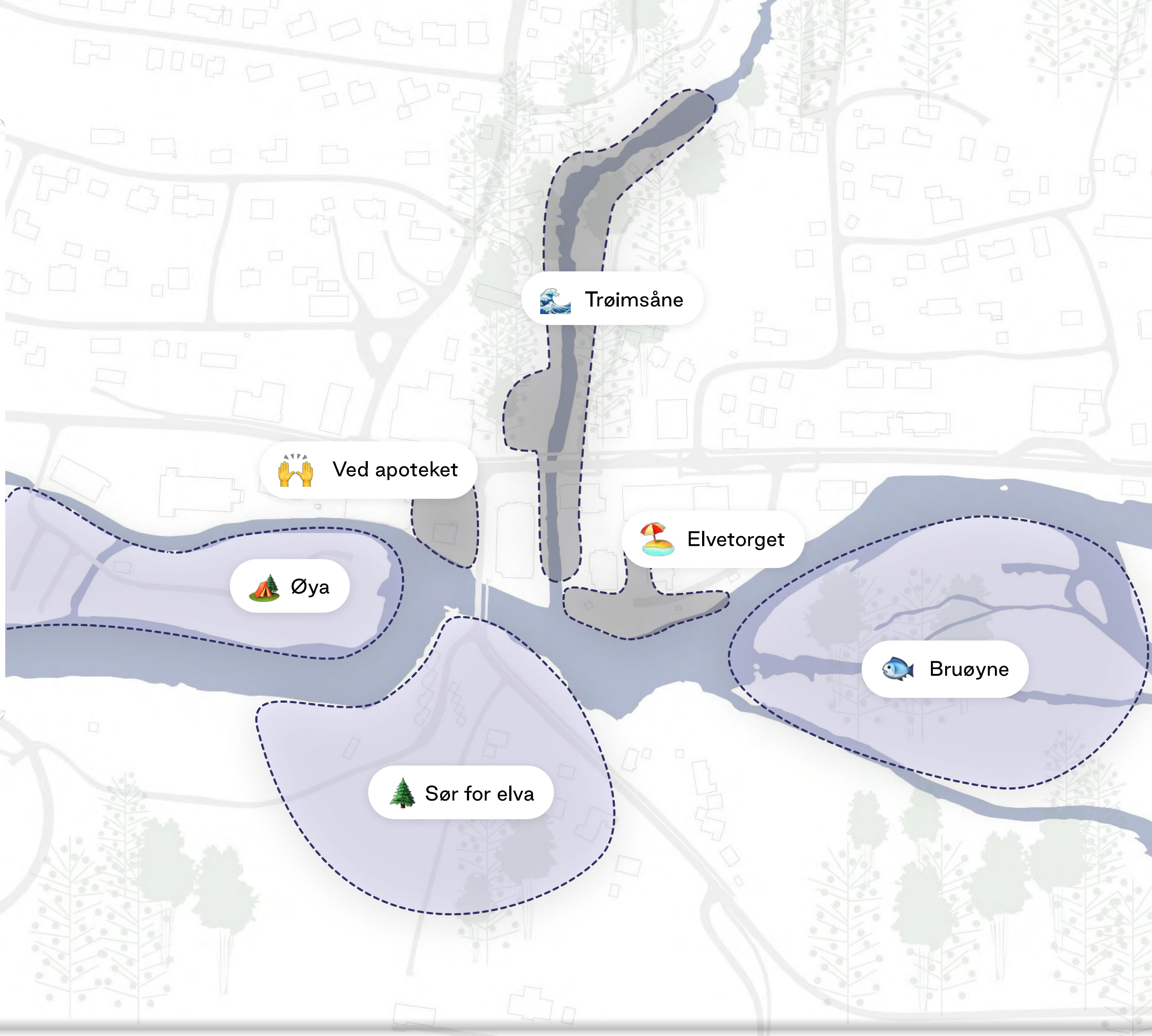

Midlertidighet som strategisk verktøy

Det er ingen hemmelighet at det har skjedd lite i Trøym sentrum de siste ti årene. Forslagene til sentrumsutvikling i dette dokumentet tar også tid å realisere. Selv om det jobbes mye i kulissene, er det få endringer som vil merkes i hverdagen til innbyggerne på kort sikt.

Innbyggerne har ikke alltid tålmodighet til å vente på at de store endringene kommer på plass. Derfor må Hemsedal tenke på midlertidighet som et strategisk verktøy for å skape engasjement, involvere flere innbyggergrupper i utviklingen og synliggjøre nye og gamle områder i sentrum. Slik kan utviklingen bli mer inkluderende, oversiktlig og konkret for innbyggerne.

På de neste sidene har vi skissert ulike tiltak på fem strategiske punkter i sentrum.

Hvordan sette i gang med midlertidige tiltak

①

Planlegge

1. Identifiser utfordringene og mulighetene – Hva trenger vi?
2. Lokaliser samarbeidspartnere og lokale krefter (frivillige lag, kunstnere, tømmerlinje på VGS, etc.)
3. Bestem tidshorisont – En uke? Måned? Fram til permanent tiltak igangsettes?

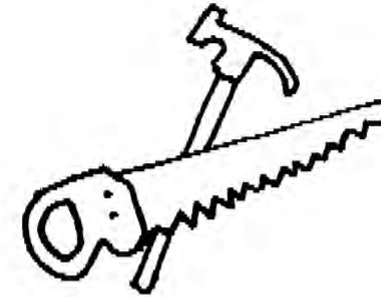
②

Utvikle

1. Lag et design som kan gjennomføres med lokale krefter, på kort tid og med få midler
2. Finn materialer: Gjenbruksmaterialer (plank, bildekk, pallekarmer etc.) eller (sponsede) materialer fra lokale aktører (trevarer, maling, planter etc.)
3. Lag en tidsplan for byggefasen

③

Iverksette

1. Byggefase! Samarbeidspartnerne deltar i byggingen
2. Dokumentér prosessen – Skap blest i lokalavis og i sosiale medier
3. Avdukingsarrangement – Sørg for lokalt kjennskap og eierskap til plassen

④

Evaluer

1. Evaluer tiltaket: Hvem bruker det? Hvordan brukes det?
2. Ta lærdom: Suksessfaktorer og fiaskoer. Hva tar vi med oss videre?
3. Fra midlertidig til permanent tiltak: Hvilke lokale krefter og mulige finansierer kan bli med videre i prosessen?

Til slutt

Hva nå?

Utviklingen av sentrum er en kontinuerlig prosess, ikke én ferdig plan eller vedtak. I dette dokumentet har vi presentert en oppsummering av innbyggernes behov, overordnede grep for å skape fremtidens sentrum i Trøym og forslag til midlertidige tiltak for å sette i gang. De kan leses hver for seg, men bør sees i sammenheng.

Vi oppfordrer til å gjennomføre midlertidige tiltak og aktiviteter for å skape samarbeid og endring. Disse prosessene kan gå parallelt med planarbeidet, og kan brukes som underlag når man skal sette i gang med større tiltak og utbedringer.

Til slutt vil vi gi dere tre ting å huske på i det videre arbeidet, som er beskrevet på de siste sidene.

1. Tenk stort, begynn smått.
2. La sesongene skinne.
3. Gjør det sammen.

Anbefalinger for veien videre

① Tenk stort, begynn smått

② La sesongene skinne

③ Gjør det sammen

Veien videre

1. Arbeid med å planlegge strategier for et bilfritt sentrum
2. Politisk diskusjon, forankring og vedtak av resultatene d. 22/3
3. Forankring og oppstart av midlertidige tiltak sommeren 2023
4. Parkeringsanalyse sett i sammenheng med bilfritt areal
5. Omregulering av Trøym sentrum og revidering av arealdelen
6. Dialog med grunneiere og krav i kommende reguleringsplaner

Vi er ikke en fremtidens fjellandsby enda – men vi har satt oss store mål

Takk for meg !